

KRIŠTOFA ŠMÍDA
VĚŠKERY SPISY

pro
mládež a přátele její.

Dle
posledního původního vydání
přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

Svazek XLVI.

Krátké povídky; oddělení sedmé a osmé.

V PRAZE.

Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse.

1865.

213-Cy.

Nákladem Rohlíčka a Sieverse vyšly a prodávají se následující knihy v arcibiskupském Semináři.

Ceny v rakouském čísle.

Adelaida císařovna. Příběh pravdivý, vzdělal J. Jindra. Za 12 kr.

Bůh co činí, dobře činí! Povídka pro lid a mládež. Dle K. Salzmannna přeložil J. V. Rozum. Za 36 kr.

Biblické příběhy starého a nového zákona pro děti. Od Kr. Šmída, zčeštěné od J. V. Vlasáka. Druhé vydání. Za 24 kr.

Čarodějnice, aneb Bůh dopustí — ale neopustí. Povídka pro rodiče a mládež dospělejší. Vzdělal P. M. Veselský. Za 20 kr.

Čítanka maličkých, na způsob slabikáře. Ku pomoci veřejným i soukromým učitelům. Za 24 kr.

Eliezer a Neftali. — **Dobytí Jericha.** Novelly od Floriána. Z francouzského přeložil P. Prokop Ondrák. Druhé vydání. Za 28 kr.

Ezop, mudrc v otroctví. Pro naši milou mládež sepsal Jan V. Rozum. Druhé rozmnožené vydání. Se čtyřmi obrázky. Za 22 kr.

Hádanky ku prospěchu mládeže dospělejší. Sepsal a sebral J. V. Rozum. Čtvrté lacinější vydání. Za 12 kr.

Hodný Fridolin a bezbožný Dětrich. Příběh poučný pro rodiče a děti od Kr. Šmída, zčeštěný od Jana Hýbla. Druhé vydání. Za 24 kr.

Hulda, aneb: Otcův hřích, matčina kletba. Romantická povídka ze spisů Klaurenových od Fr. B. Tomsy. Za 22 kr.

Josafat, syn indického krále. Příběh z křesťanské dávnověkosti dle Kr. Šmída od J. Devítského. Za 12 kr.

KRIŠTOFA ŠMÍDA
VEŠKERY SPISY

pro mládež a přátele její.

Dle posledního původního vydání

přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

Svazek čtyřicátý šestý.

Krátké povídky ; oddělení sedmé a osmé.

V Praze 1865.

Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse v arcib. semináři.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1819

1819

1819

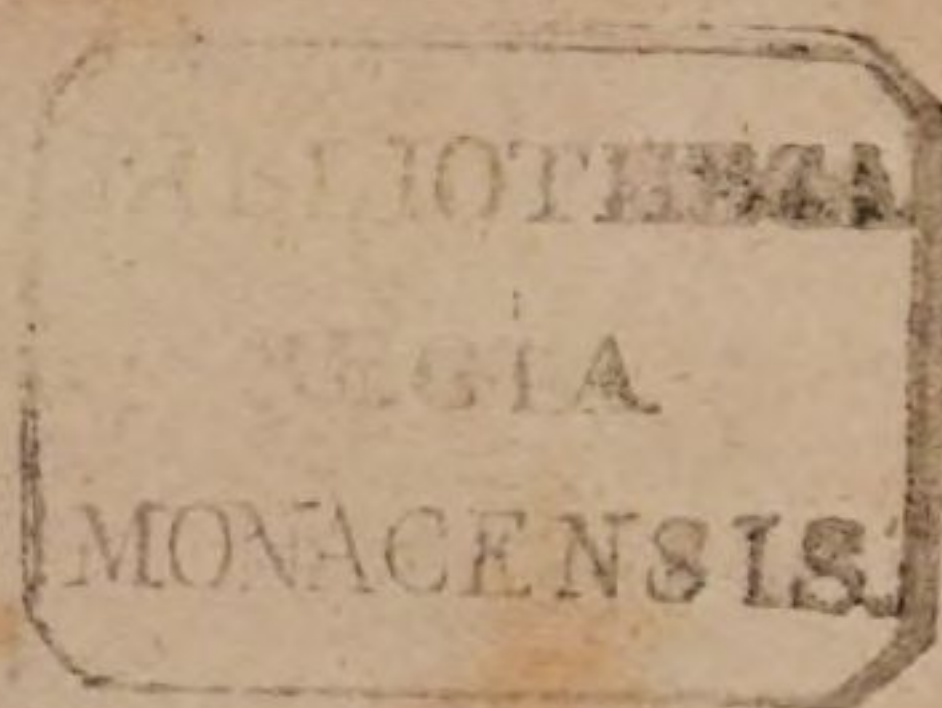
1819

1819

1819

1819

Krátké povídky.

Oddělení sedmé.

1. Beránek.

Tři chlapci sbírali jednoho parného dne v letě byliny v horách, pro lékárníka v městě. Ve stínu skaliny našli jehňátko, žízni prahnoucí.

„Pojďte!“ řekl nejstarší chlapec, „zabme to jehně, rozdělme se o maso a metejme losem o kůži.“

„Nikoliv!“ zvolal prostřední, „do jehněte nám nic není, nechme je ležet. Kdo je ztratil, však on je zas bude hledat.“

Nejmenší však řekl s velkou útrpností: „Ach, to nebohé zvířátko! Mně je ho velice líto! Donesu je k potůčku, ať se napije. Pak se budu zde v každé chaloupce ptát, čím je?“

Zdvihl jehně a chtěl je nést v náručí. Druzí dva chlapci však vysmívali se mu, dělali si útržky z útrpného srdce jeho, a nejstarší mu chtěl jehně násilně vyrvat a zabiti.

V tom vykročil náhle starý pastýř za skálou, udeřil hůlkou nejstaršího několikrát notně přes záda a zvolal: „Ty zlosyne, ty natropíš bližnímu

svému ještě mnoho zlého! Polepši se, sic bude z tebe jednou ještě loupežník neb dokonce vrah!“

„Ty,“ pravil dále prostřednímu, „nemáš také útrpnosti a smilování. I od tebe nemohou se nadíti lidé mnoha dobrého.“

„Ty však milý Jeníčku,“ pravil nejmenšímu, „máš ušlechtilé, dobré srdce. Jehňátko patří mně, a já ti je daruji. Zůstaň vždy tak hodný a útrpný, a budeš jiným lidem prokazovati mnoho dobrého, a to bude pak i tobě na požehnání ještě větší.“

Jeníček donesl jehňátko k potůčku, kdež se napilo a občerstvilo. Pak je nesl pln radosti chudým rodičům svým domů, a ti si vychovali od toho jehňátka malé stádečko bravu.

2. Věrný pejsek.

Kramář vracel se jednou v mrazivý večer z výročního trhu z města, a kráčel podle vozejku s jedním koněm, na němž měl náklad zboží. Bylo mnoho sněhu, vítr ostře vál a začalo se již stmívat.

Tu vyběhl z houští bílý pejsek s hnědýma ušima, běžel ku kramáři, kýval ocasem a žalostivě kňučel. Útrpný kramář myslil, že se to nebohé zvířátko snad zaběhlo, promluvil na ně, a znameními dával mu na srozuměnou, aby k němu šlo. Pejsek však radostně zaštěknul a běžel zas k houští, obraceje hlavu pořád po něm.

Kramář chtěl jeti dál; pejsek však přiběhl opět k němu, postavil se mu v cestu a kňučel ještě žalostněji, jakoby ho byl chtěl zdržeti. A když se člověk ten v pravdě zastavil, zaštěkal pejsek zas radostně, a běžel k houští, pořád oči na kramáře obraceje. Kramář si tedy myslil, že se musilo něco zvláštního stát a šel za pejskem.

A v houští našel hezkého chlapečka v sněhu, an pevně spal, maje hlavičku položenou na malém ranečku. Kramář ho chtěl probuditi z toho hlubokého sna a s ním promluvit; chlapec však odpovídal jen slabounce a jako ve snu. I sejmul tu útrpný ten muž teplý plášť se sebe, zavinul chlapce, upravil mu na vozejku místo, a tam ho položil. Za chvíli vzpamatoval se chlapec, a z řečí jeho vysvívalo, že je matka jeho vdova po myslivcovi a živí se šitím a pletením. Chlapce poslala na trh do města, aby jí nakoupil u známého obchodníka mušlínu, krajek, tkaniček a příze; chlapec však, poněvadž byly všecky pěšinky zaváty, zabloudil a div nezmrznul.

Hodný kramář nelitoval kusa cesty, a zajel si k matce chlapcově, aby jí dovedl syna. Matka měla velikou starost, že chlapec tak dlouho nepřichází, a když teď uslyšela, v jakém nebezpečství smrti vězel, pozdvihla ruce k nebesům a zvolala v prolévání hojných slzí: „O Bože! jak vroucně Tobě děkuji, žes mi ho zachoval! A také vám, vy dobrý muži dle slova Páně,“

pravila srdečně, „budu až do smrti vděčná, za křestanskou lásku vaši!“

„Inu,“ řekl na to skromný ten muž, „tuhle ten pejsek přispěl tolik jako já, ano snad ještě víc k tomu, že byl syn váš zachráněn. Kdyby nebylo bývalo toho věrného zvířátka, byli by vám lidé přinesli dítě vaše mrtvé!“

„Je to věru ku podivu,“ doložil ještě kramář, „jaké vlastnosti, ano takřka ctnosti vštípil Bůh těm zvířatům, které ustanovil k službě naší! I psa musíme si pro jeho věrnost vážit, nevěrným však člověkem musíme opovrhovati.“

3. Pes na řetězu.

Vesnický hospodský chtěl vyprovoditi cizího pocestného, který pěšky cestoval, aby mu okázal cestu. Děti šly právě ze školy okolo hospody, zastavovaly se a dívaly se na toho pána v pěkných šatech. Hospodský chtěl s sebou psa vzít a odvázal ho se řetězu.

Pes ale vrhnul se s jiskřícíma očima, jako vzteklý, na jednoho chlapce mezi těmi dětmi, a chytil ho do zubů. Hospodský měl co dělat, aby krvácejícího chlapce zuřivému psu z tlamy vytrhnul.

„To je nepochopitelná věc!“ pravil hospodský, „že se ten pes, který kuřeti neublíží, na jednu tak vzteká, a na toho chlapce tak rozšápaný jest.“

„Já vám to mohu snadno vysvětliti,“ řekl soused jeho, který byl ven vyšel, když uslyšel chlapce a ostatní děti křičet. „Tenhle rozpustilý klouček sekal častěji proutkem toho psa, který se pro řetěz hájit nemohl. Já mu v tom častěji bránil a varoval jsem ho, on však se mi vždycky vysmál. Pes ale si to dobře pamatoval a teď se na něm pomstil.“

4. Kočka, zaplácena tolika zlatem, jak byla těžká.

Obchodník anglický dal naložiti zboží na koráb, aby bylo dopraveno do jiného dílu světa. Každý domácí si na leď něco přidal, aby to bylo prodáno, a něco se na tom vydělalo.

Richard, chudý sirotek, nad nímž se obchodník slitoval, a do svého domu jej do učení vzal, přinesl kotě na koráb, nic jiného nemaje. Domácí sluha byl je chtěl utopiti, když přišlo na svět, útrpný však chlapec vyprosil si dosti těžce dovolení, aby si směl chovati nebohé to zvířátko.

Koráb ten přistál k zemi, obývané od mouřenínů! Král mouřenínský pozval kapitána a několik mužů s korábu k jídlu. Nebylo tam však ani stolu ani sedadla; jedli tedy sedě na zeleném trávníku pod košatým stromem. Avšak ani jediného sousta nebylo možno s pokojem požíti; byloť tam náramně mnoho myší, které bez

bázně k stolujícím přibíhaly, mezi krměmi poskakovaly a je užíraly.

I poslal tu kapitán pro kočku; ona se vrhla vztekle na myši a způsobila mezi nimi strašnou porážku. Když podávala množství myší, utekly ostatní, a za několik minut nebylo tu již ani jediné živé myši.

Černý král měl z toho velkou radost a dal za kočku, která na dlouhé námořní cestě dospěla, dvakrát tolik zlata, co sama vážila.

Když se koráb se zlatem vrátil, řekl kupec Richardovi: „Hleď! jak hojně odměnil ti Bůh, žes byl útrpný k tomu nebohému zvířátku!“

„Ach!“ řekl Richard pánovi: „Vy jste jednal se mnou, chudým sirotkem, neskončeně laskavěji! Bůh vám to zaplatíž zde a ještě neskončeně hojněji na onom světě!“

5. Veverka.

Karel měl veverku, která mu dělala mnoho radosti. Zvláště se mu líbilo to, jak úhledně oříšky do předních pazourků brala, k hubě je dávala a hbitě každý prohryzla.

Chlapec pozoroval, že to zvířátko leckterý oříšek hned zahodilo, a že býval takový oříšek buď prázdný neb červivý. I řekl to otci.

Otec však pravil jemu: „Veverka si prohlédne nejprv každý oříšek bystře, jestli stojí

za rozloupnutí; ona obrací nejdříve oříšek, zdali nemá díрку od červa, a chce vadu, kterou má ořech, nejdříve najíti, aby neměla zbytečné práce. My lidé mohli bychme si to zvíře vzíti za příklad! Mámeť každý pozemský statek, jež bychme rádi měli, nejdříve zkoumati, jestli také za tu snahu stojí, kterou by nám způsobil; jinak bychme se mohli tak zklamati, jako člověk, jenž rozlouskne červivý ořech, a na místě, co by měl naleznouti sladké jádro, jen si ústa pošpiní.

6. Zajíc.

Chudý chlapec, jenž měl na zádech bubínek, červeně a bíle malovaný, a pod pažím drátěnou posadu, přišel před zámek nedaleko jedné vsi a volal: „Neráčili byste dovoliti, abych okázal Vašnostem na bubínku umělý kousek?“

Pán zámku pravil: „Okaž; pojď ale k nám.“

Hoch šel do zámku, postavil bubínek na zem a otevřel posadu, kterou nosil. Ochočený zajíc vyskočil ven a zvědavě stály dítky kolem chlapce.

Zajíc přičuchal drobet k bubnu, sedl pak na zadní nohy a bubnoval přednima nohama tak rychle na bubínek, že dítky radostí plesaly.

I sám pán divil se tomu a pravil: „To musilo dát práce, než se tomu bubnování zvíře naučilo!“

„Nedalo to pražádné práce,“ řekl chlapec. „Otec můj pomáhal v lese dříví kácet, jeden strom ho silně porouchal, a on již dlouho nic vydělati nemůže. Tu mi tedy daroval pan myslivec ten hezký nový bubínek i zajíce, ježž nechal tak bubnovati, jak teď bubnoval, a pravil: „Zajíci vyhrabávají si v zimě trávu pod sněhem. V tomto bubínku je trochu sena, zajíc je cítí, avšak je vyhladovělý. On tedy chce pod bílou koží na bubínku, jako pod sněhem vyhrabati seno předními nohama, na nichž jsou drápky ustřižány a tak se tedy podobá, jakoby uměl výborně bubnovati.“

Pán udělil chlapci dar a pravil: „To je důmyslný nápad od toho hodného, útrpného myslivce, že pomohl otci tvému a četným jeho dítkám. Dej Bůh, aby se otec tvůj brzy zas uzdravil. Ty však, až vyrosteš, musíš se také chopiti sekery místo bubnu.“

7. Kuň.

Člověk, jenž vedl obchod s kamennými džbány, a na každý trh zboží své na malém oslu do města přivážel, přál si míti koně. „Na koně,“ myslil si, „mohu víc naložiti, a mohl bych si snad ještě sám přisednouti; tak bych býval vždycky dříve v městě, a dělalo by to mnohem lepší oko.“

Konečně sehnal potřebné peníze a koupil si velmi pěkného koně, naložil na něj dva koše

džbánů, sedl si sám ještě na něj a s hrdou tváří spěchal k městu. Pošetilý však ten člověk nemohl koně zmoci; on se mu spínal a vyhazoval, a shodil jezdce i náklad, jemuž nebyl zvyklý. Nebohý muž se hodně narazil a mnoho džbánů se roztlouklo. „Teď“ pravil, když potlučen vstal a na střepy se díval, „spokojím se rád zase s oslíčkem.“

8. Osel se solí.

Obchodník měl osla, který chodil se solí do blízkého městečka sám, a večer se vždycky pořádně vrátil. Jednoho dne bylo velmi horko, a tu si lehl osel s nákladem do potoka u cesty, a hodnou chvíli se ve vodě chladil. Sůl se rozpustila, a když vstal, necítil již břemena; vesele a lehčím krokem přišel s prázdnýma košema do městečka.

„Od teďka,“ pravil kupec, „bude se osel chtět pokaždé v potoce válet; já mu to však brzy zaženu.“ I naložil tedy na něj houby k mytí, a osel, jak mile potok z daleka spatřil, běžel spěšně k vodě a lehl do ní, aby se sprostil zase nákladu. Poněvadž ale houby vodou nasákly, tedy nemohl vzdor všemu namahání ani vstáti, a byl by zajisté ve vodě zahynul, kdyby se mu bylo nepomohlo. Od té doby nelehal již nikdy s nákladem do vody.

Kupec pravil: „Oslovi nadává sice každý,

že je hloupý, on však ví předce, jak má toho použití, co jednou zkusil, a my bychme se mohli od něho předce něčemu naučit. Vždyť praví staré pořekadlo: že jde osel jen jednou na led. Tak chytrý však předce není, aby nahlížel, že to, co bylo jednou dobré, pokaždé dobré být nemusí.“

9. Vepř.

Tučný vepř v zemi na úhoře ryl. Tu přiletělo z blízkého háje několik ptáčků, pěnic, červenek, sedmihlásků, kosů, drozdů, ano i slavíků, a všickni poletovali a skákali švitořice okolo vepře. Na úhoře sbírala matka s několika dítkami kamení. Dítka pravily matce: „Toť je věru podivno, že ti krásní ptáčkové šeredného vepře jakoby pozdravovali, a z něho se tak velice radovali.“ — „Aj,“ zvolala matka, „oni nepřišli skrz vepře, nýbrž skrze červy, které vyhrabuje ze země. A tak se klame mnohý a myslí, že mu lidé zdvořilosti prokazují, oni však pro svůj prospěch jej navštěvují a obskakují.“

10. Opice.

Vznešený pán měl opici, kterážto, jako každá opice, všecko dělala co viděla. Jednou pečetil pán psaní. Sotva že však do vedlejšího pokoje

vkročil, aby přinesl peníze od pošty, vzala opice list papíru, držela vosk pečetní na světlo, avšak několik hořících kapek padlo jí, místo papíru, na ruce. Bolestí dala se do hrozného křiku a hodila papír, který také hořel, na stůl. Ostatní papíry na stole chytily a koberec také, a byl by z toho zajisté požár vznikl, kdyby byl pán plamen neuhasil, když na křik opičí do pokoje přiběhl.

Podruhé holil se pán. Sotva že vyšel z pokoje, namydčila se opice, dívala se do zrcadla, vzala břitvu a řízla se do nosu, že se mísila krev s pěnou mýdlovou na její škaredé tváři.

Jednou zase cídil pán bambitky, podíval se několikráte do hlavně, je-li dost čistá, a několikrát spustil kohoutek, aby se přesvědčil, zdali dobře chodí. Na to nabil bambitky, pověsil je na hřebík a šel do jiného pokoje, aniž na opici pomyslí. Ona však ssundala hned jednu bambitku, natahla kohoutek, dívala se do hlavně, spustila a kulka jí projela skrz hlavu.

Všickni domácí přiběhli po té ráně do pokoje. Dítka bědovaly velice, když spatřily veselou opičku v krvi ležet. Otec však pravil: „Nerozumnému zvířeti můžeme takovou hloupost prominouti; když ale dítka, mající rozum, nebezpečné věci po jiných dělají, tedy to není k odpuštění. Dítěm se nemůže ani dost pevně vštípit, aby se chránily ohně, ostrých nožů a

střelných nástrojů, a ony si to nemohou ani dost pevně pamatovati.“

11. Zlatí kapříčkové.

Alína byla s rodičema na krásném statku v kraji. Jednoho dne přišli tam vznešení pánové a vznešené paničky návštěvou. Byli skvostně častováni. Mezi mnohými krměmi byly také výborné ryby přinešeny, a tu se rozpředla mezi jídlem rozmluva, které ryby jsou nad ostatní — pstruhy, štiky nebo kapři.

Jedna hraběnka, velmi ušlechtilá paní a velká přítelkyně přírody, řekla: „Nejkrásnější všech ryb je zlatý kapřík. Co je mezi ptactvem kolibri, ptáčínek, jenž se třpytí jako drahé kamení, to je mezi rybami zlatý kapřík, leskneť se ve vodě jako žlutým a nahnědlým zlatem.“

Alína pravila, že by takové rybičky ráda viděla.

„Nejen že je uvidíte,“ řekla hraběnka, „nýbrž dostanete jich několik ode mne darem. Musíte je krmiti strouhanou houskou, oplatky, a sušeným, na drobno tlučeným žloutkem. Také drobné mušky, když je hodíme živé na vodu, lapají dychtivě. Ve velké skleněné bání udrží se několik let, když se jim dává častěji čerstvá voda, v zimě jednou za týden, v letě ob den. Také milují stín, a na slunce nesmějí být postaveny.

„Musím se vyznati,“ pokračovala hraběnka,

„že mi udělali zlatí kapříčkové již mnoho radosti. Znají mě a jsou úplně krotcí. Zacinkám-li na skleněnou báň, v které jsou, anebo přicházím-li jenom k ní, připlují hned, abych je krmila. Vůbec patří bedlivé pozorování rozličných tvorů Božích k největším radostem, které na světě máme; mezi rybami však nedá se žádná tak dobře a pohodlně pozorovati, jako zlatý kapřík.“

Za několik dní přinesl schvální posel rybičky v bílé, skleněné bání, polou naplněné vodou a nahoře otevřené. Když posel s obdrženým hojným darem odešel, řekla Alína otci: „Což ale to má být! Vždyť jsou rybičky načernalé a po zlatém lesku není na nich ani památky. Také jsou o mnoho menší než hraběnka pravila; jsou sotva s pole mého prstu dlouhé.“

Otec pravil: „Dobrotivá a velmi rozumná hraběnka nechtěla tě zajistě sklamati; slovu dobrých a zkušených lidí musíme věriti. Jen počkej a buď trpělivá. Tyto malé, černé rybičky porostou, a budou se konečně přece lesknouti jako zlato.“

Alína byla dlouho trpělivá. Rybičky vzrůstaly pomalu a třpytily se jako stříbro, a stříbrné ty rybičky proměnily se konečně v zlaté kapříky. Dívka se z toho velice těšila a pravila: „Útlé šupinky jejich podobají se maličkým krásným lasturkám. Žádný zlatník by nedovedl udělati něco krásnějšího! I malé ploutvičky jejich jsou tak krásně červené jako karmín. Nemohu se na

ty krásné rybyčky ani dost nadívat, ani je dost bedlivě pozorovat; dělají mi nevýslovných radostí.“

„Nejen radosti dělají;“ pravil otec, „patříme-li však bedlivě na některý tvor Páně, musíme se obdivovati při tom také nejvyšší moudrosti a moci Stvořitelově. Jak dobře je rybyčkám ve vodě, v které bychme my se utopiti musili! Jak obratně pohybují malými ploutvičkami jako vesly, aby rychle doplaval, kam chtějí. Jsoutě živými lodičkami. A jak pěkně a pečlivě jsou přikryty šupinkami, aby jim voda na kůži nemohla! Všim, čehokoli jakožto ryby potřebí mají, jsou dostatečně opatřeny, a k tomu ještě krásně ozdobeny. Tak dosvědčují všichni tvorové ve vodě i na zemi moudrost a dobrotu Páně a hodí se k tomu zvláště, aby mysl naši k nebesům povznášely.“

A lina krmila kapříky denně a pokaždé se na ně s velkou radostí dívala. Jednoho dne řekla: „Velmi moudré bylo to od paní hraběnky, že mi poslala kapříky ještě maličké a mladé. Mělať jsem z nich ještě větší radost, že jsem je mohla pozorovati, jak pomaloučku rostli a tak dalece dospěli, jak teď jsou.“

Otec pravil: „Mně tu ještě něco příhodného napadá. Tak jako rybyčky znejprvka jen temné a načernalé vypadaly, potom se třpytily jako stříbro a konečně jako zlato: tak dospívá člověk také jenom znenáhla k dokonalosti. Jak malé, slabé a nemotorné je dle těla novorozené dítě! Ono jenom pláče a nesměje se ani. Jak mnoho

let mine, nežli člověk dospěje ku své síle a kráse. Jakož však tělo člověka podivně roste, tak má také duše člověčí růsti a prospívati v moudrosti a ctnosti. Duše dítěte je na začátku úplně nevědomá, nemající žádného ušlechtilějšího citu. Jenom znenáhla nabývá dítě vědomí o sobě a o věcech, vůkol něho se nacházejících. Učí se poznávati a milovati rodiče, kteří je také jakožto první učitelé vyučují, a konečně dospívá k poznání Boha, k lásce Boží a k ochotné poslušnosti Boha.“

„Rybyčky tyto dostaly nejprvé stříbrný a pak teprva zlatý lesk, aniž se k tomu něčím přičinily, člověk však dospívá k tomu, čím být má, jen velkou snahou a s pomocí Boží. On se musí k dobrému opravdově přičiniti, pokušen k zlému přemáhati, v bolestech trpělivost míti v Boha důvěřovati, bdíti a modliti se. Jen tak může daleko dospěti, tak že se podobají pak ctnosti jeho čistému stříbru, ano ryzému, ohněm vytríbenému zlatu!“

12. Velká ryba.

Chlapec rybářův sedl do stínu pod vrbu a hodil do řeky udici.

„Kdyby jen hodně velká ryba se chytila,“ pomyslil si, a hned se chytila velká štika, a chlapec ji táhnul ze vší síly. Velká ta ryba však sebou náhle velmi prudce škubla a strhla chlapce

do vody. Otec jeho rozpínal na blízku v té době síť k sušení; i přiskočil, vytáhl chlapce dost obtížně z vody, a řekl mu: „Nebývá to vždycky dobře, když se přání naše vyplní.“

13. Užovka, had neškodný.

Jáchymek pásal husy; nedával však na ně dobrý pozor a trhal v houští maliny. Husy vběhly na sousední pole do škody. Vojtěch, syn toho sedláka, jemuž patřilo pole, byl tam právě, vyhnal husy ze škody a běžel na nedbalého pasáčka, chtěje ho potrestati. Jáchymek se na něj ohlednul — a syn sedlákův odskočil a utekl. I smál se tedy pasáček a zvolal: „Teď vidím, že se Vojtěch, ač o hlavu větší je, tuze bojí; sotva že jsem se na něho podíval, utekl! Na to vehnal husy schválně zas na to pole do škody. Tu však přišel Vojtěch zase, vyhnal husy, chytil udiveného Jáchymka velmi prudce za ucho a tahl ho tak hodný kus. Jáchym křičel a řekl: „Já myslil, že se bojíš, proto žes před chvíličkou celý ulekáný přede mnou utekl.“ — „O ty blázne!“ zvolal Vojtěch a smál se, „před tebou jsem neutekl, nýbrž před užovkou, která mi ležela na cestě!“

14. Had jedovatý.

Obchodník obilní, rozšafný, poctivý muž, šel jednou lesem a měl při sobě těžký opasek plný peněz. V houští stál loupežník s nabitou ručnicí

a číhal na něj. Když ho spatřil, natahnul koutek, a aby tím jistěji mířiti mohl, kleknul na koleno.

Po hodném obchodníkovi byla by veta bývala! V tom však rozhodném okamženi zachránila ho prozřetelnost Božská. Kleknultě loupežník na hada, v suchém listí ukrytého. Had se vykroutil, uštknul vraha a ten vystřelil do povětří.

Když rána vyšla a obchodník v houšti křik uslyšel, pospíšil tam a viděl s hrůzou, kterak nešťastný ten člověk na zemi ležel a jedovatou zmijí okolo ruky ovinutou měl, která ho ještě kousala. „Ach!“ vzdychnul vrah na smrt raněný, spatře obchodníka, „dobře se mi stává! V tom okamženi, kdežto jsem tě chtěl o život připraviti, přijdu o něj sám!“

Zachráněný muž hleděl k nebi, naplněn jsa vroucí vděčností, a útrpným okem pohlednul také na uštknutého člověka, kterému nastával strašlivý konec života v hrozných bolestech.

15. Sírka.

Bohatá selka, která byla jakožto vdova pro sebe živa, vzala chudé děvče do služby. Hned prvního dne přišla selka do kuchyně a žádala světlo. Děvče rozžalo svíčku, hodilo však sírku na olniště, a nechalo ji tam hořet. „Děvče!“ pravila selka, „shasni sírku hned a uklid ji; vždyť se může

druhým koncem ještě jednou rozsvítit!“ Dělalýť se toho času sírky ze dříví, které se na obou koncích v síře máčely. „Ach, to jsem přišla k lakomé paní do služby,“ pomyslila si služka.

Následujícího dne seděla holčice ta v jizbě a předla. Chudá nádennice přišla do jizby a prosila za almužnu pro muže; zlomil prý nohu. Selka jí dala zlatku. Děvečka se podivila té velké štědrosti, protože si myslila, že je selka kdo ví jak lakomá. Hospodyně však, pozorujíc divení holčino, pravila: „Vím dobře, že je otypčička sírek za krejcar. Kdo však nemyslí na to, aby ušetřil krejcaru, bude mít málo kdy zlatý pro chudého. Kdo si mála neváží, po mnohu ať nebaží.“

16. Štěpina.

Měšťanům řádného městečka bylo jednou vykazováno dříví v blízkém lese, sáh po pěti zlatých. Chudý tkadlec hlásil se také o dva sáhy; myslivec však pravil: „Dokud nezaplatíte za lonské dříví, nedostanete nic.“ Chudý člověk byl celý zarmoucený. Za chvíli přišel k němu pan Jelínek, první kupec v městečku, a pravil: „Co jste tak smutný? Což vám to pomůže?“ — „Ach!“ vzdychnul tkadlec, „řemeslo jde tak špatně a já mám tolik dětí! Kdybych mohl aspoň sáh dříví obdržet!“ — „Tolik můžete snadno mít,“ pravil kupec, „pojdte se mnou tamhle, kde

„stojí moje dříví.“ — Tkadlec, pln radosti, pravil: „Vy jste předobrotivý pán, že mi chcete darovati sáh dříví!“ — „Tak já to nemyslím,“ řekl kupec. „Vyberte si z mého dříví nejpěknější poleno, to vám daruji, a z toho polena budete míti dva sáhy dříví. — „Ach!“ zvolal žalostně tkadlec, „vy se mi v mojí bídě ještě vysmíváte!“ — „Uchovej mě toho Bůh,“ pravil kupec, „vezměte jen poleno domů; půjdu s vámi a okážu vám, jak vyvedete z toho polena dva sáhy dříví.“

Šli tedy k příbytku tkadlcovu a lidé vrtěli hlavou nad chudičkým darem bohatého muže.

Když přišli do světnice, vzal kupec uhel, udělal na polenu rovné čáry přes příč, na čtyry prsty od sebe vzdálené a pravil: „Teď rozřežte pilou to poleno podle těch čár na samé krátké špalíky.“ Tkadlec to udělal, načež pravil kupec: „Teď musejí být špalíky rozštípaný. Na jednom vám okážu, jak se to dělá.“ Pak rozštípal špalík v pěkné ploché stříšky. „Teď,“ řekl kupec dále, „zavolejte sem dva své chlapce, kteří na ulici jen dovádějí. Ti musejí tyto stříšky rozštípat na samá tenká dřívíčka, aby nebyly tlustší stébla.“

Kupec to chlapcům okázal, oni to pochopili velmi snadně a práce ta je těšila.

Tkadlec řekl: „To mají být, jak vidím, sírky?“ — „Ovšem,“ přisvědčil kupec. „Vypočítal jsem, že dá to poleno nejméně tři tisíce otypčiček sírek. Síru a nit k svazování k tomu dám a za každých pět otypčiček po dvaceti sírkách

zaplatím vám krejcar, tak budete míti deset zlatých. Hleďte tedy, že můžete vyrazit z jediného polena dva sáhy dříví!“

Tkadlec a děti jeho udělali brzy sirky, Jelínek vyplatil za ně deset zlatých, chudý muž mohl zaplatiti dříví lonské i letošní, a dělal pak sirky pilně dále, když nebylo tkání.

Kdo chce chudému od kořene pomoci, nechť mu zjedná práci, to je mnohem prospěšnější, než sebe větší almužna.

17. Klobouk.

Dva tovaryši, Matěj a Váša, šli přes lávku. Váša sklouznul do hlubokého potoka a hned se potopil, klobouk však jeho ploul po vodě velmi rychle. Hloupý Matěj běžel pořád za kloboukem, křičel ze vší síly a nechal utonouti nebohého tovaryše, myslilťe, dokud klobouk viděl, že je to přítel s kloboukem na hlavě, a dal se tak tím klamati, co viděl.

Mnoho lidí honí se, bohužel! místo pravdy jen za tím, co zevně vidí.

18. Pravá strana.

Tomáš Hrdina byl nevýslovně pyšný, a chtěl býti mezi sobě rovnými vždy na prvním místě. Jednou se přidružil k němu správný ji-

noch a aniž byl na něco pomysll, šel mu po pravé straně. Hrdina pravil nevrle: „Nemohu to vystát, aby mi chodil každý blázen po pravé straně.“ — „Já si z toho pranic nedělám,“ řekl mládenec a šel honem na druhou stranu, tak že byl Hrdina jemu na pravici — a všickni, kdož ho viděli neb o tom slyšeli, vysmáli se mu notně. — A tak se stává vším právem každému, kdo se příliš vypíná.

19. Čep.

Pán dostal soudeček velmi dobrého vína darem. Velmi pečlivě uložil je ve sklepe a pravil manželce: „Čep je špatný, pošli pro jiný.“ — „Není potřeba!“ odbyla ho žena, která byla velmi lakomá, „však ono bude starého čepu ještě dost, škoda dvou krejcarů za nový.“ — Když se za nějaký čas víno načalo, hle! bylo vyčichlé a ztuchlé, a nebylo ani na ocet k potřebě. Smutně pravil muž: „Dva krejcarej jsi ušetřila, ale o dva zlaté's při tom přišla.“ Lidé však, jenž o tom slyšeli, smáli se řkouce: Kdo se štítí dát za čep dva krejcarej, tomu vyběhnou otvorem dva tolary.

20. Pára.

Jiříček měl nezpůsob ten, že velmi hltavě

jídal. Jednou si opařil notně hubu vřelou polívkou, z které se ještě kouřilo. Matka mu řekla: „Podruhé čekej, až se nebude z polívky již kouřit, pak se nespálíš.“ Jiříček si to pamatoval, a nespálil se již nikdy. Jednou přišel k pramenu, který, studený jako led, ze skály se hrnul, a z té chladné vody šla pára, jakoby se z ní kouřilo. Pošetilý chlapec myslil, že je voda tak tuze vřelá; sedl tedy vedle ní a čekal, až se z ní přestane kouřit, a když nepřestávalo, odešel žízniv a truchliv zas pryč. — Kdo si něco pamatuje, musí toho užívat i s rozumem.

21. Tabulka v oknu.

Pan Olinský stonal, a měl jísti každý den trochu řeřichy. Tomášek mu přinesl košíček řeřichy a pan Olinský mu dal nový šestáček. Když chlapec po schodou šel, přišla mu naproti ženská a nesla vysazené okno, v němž byla roztlučená tabulka. Žena byla celá mrzutá a Tomášek se ptal, co se to stalo? Žena odpověděla: „Rozpustilý Albert pana Olinského hodil po vrabcovi na střeše kamenem, a roztloukl mi to okno. Okážu je panu Olinskému, aby mi tu škodu zaplatil.“ — „Ach Bože!“ zvolal Tomášek, „to bude toho dobrého pána velice mrzet! On vyhlíží velmi špatně. Tu máte tenhle šestáček, snad stačí za tu tabulku.“

Žena vzala šesták a tak to zůstalo v tajnosti. Když se však pan Olinský úplně uzdravil, dověděl se všeho. „Velice mě to rmoutí,“ řekl Albertovi, „že cizí chlapec nemocného otce tvého více šetřil než ty.“ Albert plakal. „Nuže,“ doložil otec, „ješto chybu svou poznáváš, nebude tě trestati. Doufám, že se polepšíš a Tomáškoví ze své pokladničky hojně nahradíš, co vydal. — Albert slíbil, že se polepší a že přidá Tomáškoví k tomu šestáku ještě zlatý, z uznalosti za jeho šlechetný skutek. — „Učiň to,“ řekl otec, „šlechetný však skutek neodplatil bys an všemi svými penězi.“

22. Bambitka.

Matka poručila Pavlíčkovi, aby dával pozor na sestřičku v jizbě a šla do kuchyně. Na stole ležely otcovy bambitky, vrátil se byl otec právě s cesty. Jindy, kdykoli otec domů přijel, vytáhl vždycky náboje z bambitek, tentokráte však na to zapomněl.

Pavlíček vzal jednu bambitku, a domnívaje se, že není již nabita, chtěl udělati sestřičce radost. „Dej pozor!“ zvolal, „zastřelím tě!“ Mířil na ni a spustil. Bambitka však selhala. Sestřička byla posud nic takového neviděla, a radovala se z toho, že kohoutek tak prasknul. Smála se nahlas a třepala ručičkami i nožičkami.

Pavlíček namířil a spustil na dítě ještě jednou a pak ještě po třetí — a bambitka selhala po každé. „Teď zastřelím našeho pudlíka,“ řekl, namířil a spustil — bambitka spustila s hrozným bouchnutím, a pudlík se válel v krvi své.

Matka, slyšíc ránu, lekla se hrozně a běžela do jizby. Pavlíček, na smrt zbledlý, vypravoval pravdivě, kterak se to sběhlo.

„O Bože!“ zvolala matka vroucně, „dobrotivý, velký Bože! Tys milované dítě mé zázračně zachránil! Dobrý Tvůj anděl strážce stál při něm! — Pavlíčku! Pavlíčku, jaktěživ se již zbraně nedotýkej! Hleď! kdyby tomu byl Bůh nebránil, byl bysi zavraždil sestřičku! Pojď, klekni se mnou na kolena a děkujme vroucně Pánu Bohu za milost jeho a smilování!“

23. Jehla.

Matka Madlenčina říkala často: „Dítě, nenechávej ani toho nejmenšího na zmar přijíti. To je hlavní stránka pořádné šetrnosti.“

Jednoho dne chtěla jíti Madlenka na výroční trh do města. Když vykročila s košíkem na ruce přes práh, spatřila na zemi jehlu. Zdvihla ji a zapíchla si ji opatrně do kabátku. Cestou přišla do houští a spatřila tam nějakou paní s dvěma vystrojenýma dcerama. Jedna z nich, Minka, chytila se o trní a roztrhla si rukáv u

hedbávných dlouhých šatů. Matka řekla uleknuté dívce: „Dnes nebude z výročního trhu nic. S roztrhanými šaty nesmíš se tam okázat. Vraťme se jen pěkně domů.“

Mínka si nesla kytici, svázanou hedbávnou nití. Odvinula nit a řekla: „Vždyť můžeme rukáv zase spravit, kdybychme měly jenom jehlu.“

„Mohu jehlou sloužiti,“ řekla Madlenka a dala Mince nalezenou jehlu.

Obě sestry velmi se radovaly a Mínka koupila Madlence na trhu jehlici do vlasů z vděčnosti za to, že jí půjčila jehlu.

24. Ústa a uši.

1.

Hejsek, jenž si mnoho domýšlel, mluvil a žvanil ve společnosti několika mužů bez přestání. I pravil tu konečně nejstarší: „Synu! Bůh ti dal dvě uši a jen jedna ústa, abys více slyšel a méně mluvil.“

Kdo pořád mluví a nikdy neposlouchá, bývá na obtíž všem lidem.

2.

Jiný bohatý panáček vyhnal sloužícího na hodinu, protože dostal o něm zprávu, že je nevěrný, aniž ho dříve byl vyslechnul. Pak ale se okázalo, že byl ten člověk nevinen. I pravil

tu otec toho pánka: „Bůh ti dal dvě uši; jedním poslouchej žalobníka, druhým však musíš jediné obžalovaného poslechnouti.“

Při rozepřích mají být slyšány obě strany, aby se nestala křivda.

25. Dva prsteny.

Kníže dal zhotoviti sochu anděla z bílého mramoru, a postaviti ji do svého pokoje. Anděl ten držel v levé ruce stříbrný prsten na hedbávné niti, v pravé však zlatý prsten na řetízku diamantovém.

Princ a princezna ptaly se, co ty prsteny znamenají? a kníže řekl: „Kdo z vás nalezne, co ty prsteny znamenají, tomu je daruji.“ — „To je snadné,“ řekl princ, „prsteny jsou obraz přátelství a lásky.“ — „Tak jest,“ přisvědčil kníže, „proč ale jest jeden prsten stříbrný, druhý zlatý? a proč visí stříbrný na hedbávné niti a zlatý na diamantovém řetízku?“ — Princezna řekla: „Stříbrný prsten znamená přátelství a lásku, které přicházejí od lidí, a visí na niti, která se snadno přetrhuje. Zlatý prsten znamená lásku, kterouž nás Bůh obdařuje, svazek její jest nezrušitelný.“ — „Tak tomu je v skutku,“ přisvědčil kníže. „Kýž bychme lidi více milovali, než oni nás milují; kýž bychme Boha tak milovali, jak On miluje nás.“

Kníže dal stříbrný prsten princovi, zlatý však s řetízkem diamantovým princezně.

26. Pára a zvuk.

Pocestný přišel do kuchyně v hostinci, právě když hospodský pečení s rožně ssundaval. „Mám vám kousek ukrojit?“ ptal se hostinský pocestného. — „Děkuji“ odpověděl pocestný, „občerstvil jsem se již dostatečně parou, která vychází z pečeně.“ — „Nuže tedy,“ pravil hospodský, „zaplatte za tu páru šesták.“ — Pocestnému to bylo k smíchu, že si chce dát hospodský za páru platit, i vrtěl hlavou, že nic nedá. Hostinský však uchopil jej a táhl ho k představenému.

Představený kázal pocestnému, aby hodil šesták na dřevo. Pocestný se nad tím velice mrzel, hodil však na stůl šesták. „Slyšel jste zvuk toho peníze?“ ptal se představený hospodského, „zní dobře?“ — „Ovšem,“ přisvědčil hospodský se smíchem a sáhal po penízi. Představený však pravil: „Počkejte trochu, vždyť to musím nejprve rozsouditi, tedy slyšte: Poněvadž se host váš parou z pečeně spokojil, tedy je to pravé a slušné, abyste se spokojil zvukem jeho peníze.“ Teď se smál pocestný a vzal si svůj šesták.

27. Střevíce.

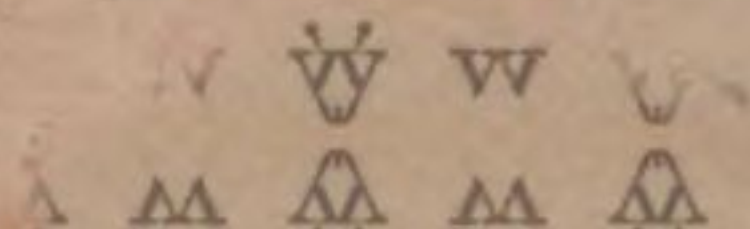
Řádný chasník, jakkoli byl výborný dělník, nemohl dostati na vandru dlouhý čas žádné práce. Střevíce roztrhal tím dlouhým chozením po zlých cestách tak tuze, že je musil zahoditi. Neměl peněz na nové, a sedl jednou na lávku před hospodou, celý jsa truchlivý.

V tom přijel vojenský důstojník v skvostném kočáře a zastavil se před hospodou. „Ach!“ vzdychnul zticha vandrovní a myslil si, „kdybych byl tak šťastný, jako ten pán; on má kočár a koně, a já nemám ani střevíců!“ Když ale důstojník vystupovati měl, bylo teprva vidět, že nemá nohou; přišel o obě na vojně. Musili ho s vozu ssundati a do hostince nésti. Tu pravil chasník zase sám k sobě: „A kdyby mi dával ten pán kočár a koně i všecko své jmění za mé zdravé nohy; nesměnil bych s ním předce svůj stav, ano raději bych až do smrti bos ehodil.“

28. Dva krejcarey.

Chasník na vandru, celý jsa chůzí zemdlený, přišel s velkým namáháním ještě šťastně k parní lodi, která měla právě odplouti. V tom městě, kam po ní chasník plouti měl, slíbena mu byla již práce a dobrý výdělek.

Spočítal všecky své vyprošené peníze, samé

to krejcárky i trojníky, avšak, dva krejcary mu ještě scházely na převozné. Nebyl tedy na loď přijat, sedl nedaleko vody na břehu pod strom a hořce plakal. „Ach!“ vzdychnul, „toť je velmi kruté, když je člověk chudý! Pro dva krejcary nedostanu se dnes do města, a mohl jsem tam tak pěkně být! Výběrčí nemůže ovšem darovati ani jediného krejcaru, který patří pánovi lodi; ty dva krejcary však mohl za mne předce dosadit, jakožto almužnu! Budu mít co dělat, ješto jsem tak tuze umdlen, abych se tak zejtra do večera do města pěšky dostal.“ I nedůvěřoval si jít na nocleh do pěkného hostince, který stál nedaleko místa, odkud parní loď odjížděla, a vyprosil si v nejbližší vesnici nocleh v chalupě vesnické.

Následujícího dne, pozdě večer, dorazil předce do města. Mistr, který ho byl již včera očekával, těšil se z příchodu jeho a velmi laskavě ho přivítal. Tovaryš mu vypravoval, jakou nehodu včera měl.

„O děkujte za to Bohu!“ zvolal mistr, „prozřetelnost Páně zachovala vás milostivě! Což jste to ještě neslyšel? Loď ona parní měla neštěstí, utonula, a ani jeden z pocestných nebyl zachráněn. Hleďte! kdybyste byl býval o dva krejcary bohatší, nebyl byste dneska živ. Mnohá událost, která se zdá být neštěstím, je pro nás pravým štěstím.“

29. Diamant.

Otec rozdělil jmění své třem synům a nezbylo mu nic než drahocenný prsten se skvostným diamantem. „Prsten,“ pravil otec, „dám tomu z vás, kdo během příštího roku nejšlechetnější skutek dokáže.

Když rok minul, vrátili se synové k otci. Nejstarší pravil: „Přítel, odcházej na cesty, dal si ke mně schovat tisíc zlatých bez upsání. Když domů zas přišel, vrátil jsem mu peníze na krejcar.“ — „Dobře's učinil synu,“ chválil otec, „jednal jsi spravedlivě a konals povinnost svou; kdo by jinak učinil, bylby podvodník.“

Druhý syn pravil: „Otcí několika dítek vyhořel dům bez jeho viny, a on upadnul u velkou bídu. Daroval jsem mu sto zlatých jakožto příspěvek na novou stavbu.“ — „Dobře, milý synu,“ chválil otec, „byls velmi dobročinný a já musím uznati čin tvůj za velmi dobrý.“

Nejmladší syn řekl: „Viděl jsem padnouti do vody nepřítele svého, který mi mnoho ublížil. I vytáhl jsem ho z vody s nebezpečenstvím vlastního života.“ — „O milý synáčku!“ zvolal otec pln radosti, „tys jednal nejšlechetněji; tu máš diamantový prsten.“

30. Perla.

Klenotník měl zhotoviti pro jednu kněžnu skvostný šperk. Přehrásnou perlu měl navléknouti

na zlatý drát. Když měl perlu provrtati, dostal velký strach. Ruce se mu třásly a on si myslil: „Kdyby se mi to nepodařilo, jaká by to byla škoda.“

Dal tedy perlu učedníkovi a lhostejně řekl: „Provртеj tu perlu.“ Veselý chlapec, který ve své nevinnosti a prostotě ani netušil, jak důležitá to práce, vzal perlu, s radostným usmíváním dal se do vrtání a provrtal ji dokonale.

Čeho se často dospělý hrozí, to dokáže někdy nevinnost a prostá mysl.

31. Zkouška s kotlem.

Zámožný představený obecní slavil svůj svátek. Děti ze vsi přály mu ráno všeho dobrého k svátku, on je objednal odpoledne k svačině, a manželka jeho častovala je pečivem a ovocem. Když se nasytily, hrály si vesele a skákaly sem tam.

Najednou zpozoroval představený, že se mu ztratil malý, úhledný zavíráček, jímž loupal jablka. Žádné z dítek nechtělo o něm vědět. „Někdo z vás ho musí mít,“ pravil představený, „však já se dovím hned, kdo to je — umím pěkný kousek na to.“

I poručil čeledínovi, aby přinesl kotel z kuchyně. Byl již večer, a představený dal kotlem přiklopiti lampičku, která hořela na stole, tak že

byla očouzená strana kotle venku. A když bylo v jizbě tma, řekl představený: „Teď šoustněte každý pravou rukou po kotli a on okáže zloděje.“ Některé děti povídaly: „Co pak to asi bude? Dejte pozor! Kotel snad zacinkne, až na něj ten sáhne, kdo má nožejček, anebo mu notně ruku spálí!“

Šoustlo tedy každé dítě, jak představený řekl, rukou po kotli; on ale ani necinknul, ani nespálil nikoho, protože nikdo nekřiknul. Protož se smály dítky a pravily, že se s tím kotlem asi nic nevyvede. Představený však sejmul zas kotel s lampičky, tak že bylo v jizbě světlo, a pravil: „Teď okažte každý pravou ruku.“

Všecky dítky měly ruku počerněnou, jen jediný chlapec měl čistou. „Tys vzal nožejk,“ řekl představený, „neboť máš zlé svědomí, a proto jsi se bál, sáhnouti na kotel.“ A skutečně měl chlapec nožejček v kapse a představený ho vyhostil z příbytku svého navždycky. Ostatním však dětem pravil: „Zachovejte svědomí své čisté přede vším hříchem; hledíť Bůh v srdce lidské! Avšak i lidé snadno toho najdou, kdo zlé spáchal!“

32. Jiskry a sníh.

Chudobná nádennice vstala jednoho chladného jitra velmi časně, aby pekárnu vytopila a chleba upekla. Šla do kuchyně, vzala kámen a

křesadlo, a křesala dobrou čtvrt hodiny do troudníku, nemohla však nikterak rozkřesati; nebyloť toho času ještě sírek šoupacích. Troud byl vlhký, protože zavál vítr něco sněhu komínem do kuchyně na troud, který zvlhnul. Mrzutě hodila křesadlo s kamenem do troudníka a běžela s lucernou a se svíčkou do sousedního, dosti vzdáleného statku, aby si tam rozžala.

Když v statku dvěře u jizby otevřela — jak velice se zalekla! Vyvalilť se proti ní dusivý kouř, že až couvla. Slyšela však v jizbě rodiče i děti hrozně chrápat a když se tam se strany podívala, viděla při ohni z kamen, že leží všickni jako mrtví. Stalo se totiž, že chytla v noci louč a rašelina, kterou na kamnech a za kamny vysoušeli, a tím způsobem vznikla síla kouře, který dusil všechny lidi, v jizbě odpočívající.

Nádennice tedy rychle tam vběhla a otevřela obě okna, tak že se vzduch pomalu vyčistil a polou mrtví lidé k sobě přišli. Děkovali ženě s plačícíma očima. „Jaké to veliké štěstí!“ volali, „že jste k nám přišla, jinak bychme se byli všichni zadusili!“

„Neděkujte mně,“ řekla nádennice, „nýbrž Pánu Bohu! On vás vysvobodil.“ Pak vypravovala, že nemohla rozkřesati a doložila: „Mrzelo mne to velice, že jsem nemohla rozžítí a že musím v té zimě takový kus cesty k vám jíti. Kdyby byla jen jediná jiskřička v troudu chytla, bylo by po vás všech veta. O vaší nehodě byla

bych nic nevěděla, a nebylo by mi nikterak napadlo, přispěti vám ku pomoci. Bůh to však tak řídil, že jsem k vám přijíti musila. Od Boha přichází všeliká pomoc; svatá prozřetelnost Jeho vztahuje se na všecky, i na nejmenší věci: na jiskru i na kloček sněhový.“

33. Vodotrysk.

Rolník, v nouzi postavený, hledal útěchy u moudrého opata, jenž byl v skvostné zahradě klášterní, a stěžoval si mu nouzi svou. Opat se procházel s rolníkem po zahradě a přívětivě ho poslouchal. Smutný ten člověk byl v utrpení své tak tuze pohřížen, že si ani nevšímal množství květin všech barev na záhonkách, krásných stromů, plných dozrávajícího ovoce, a rozkošných loubí zelených, pod nimiž se krácelo v stínu. Jenom před vodotryskem u prostřed zahrady se zastavil a obdivoval se mu. Nevidělť byl posud nic takového, aniž o tom co slyšel. Nemohl pochopiti, jak to přichází, že voda tak vysoko vytryskuje, skoro až nad stromy zahradní.

Opat řekl: „Napadá mi tu pěkné podobenství jednoho svatého otce; musím vám je pověditi. Ptal jste se mne, proč asi dopouští Bůh na lidi tak mnoho věcí takových, které je tísní a tlačí! Z tohoto, přímo vzhůru vystupujícího trysku vodního můžete se naučiti, proč se to děje. Dobře

vám je povědomo, že teče voda vždy jenom nízce po zemi, vyhledává pořád nižších míst, pořád padá dolů, roztéká se, když ji nikdo neohradí, a ztrácí se často úplně. Tak je to i s myslí lidskou; ona se plazí příliš často pouze po zemi, klesá vždy hloub a konečně hyne. Avšak, tak jako stavitelova umělost vodu tuto do trub ve- hnala a tlakem vzhůru vystupovati přinutila — tak působí moudrý, dobrotivý Bůh utrpením a rozličnými obtížemi a břemeny, které nás tlačí, aby se povznášela mysl naše od země k nebesům. Blažený člověk, jenž útočiště svoje při utrpení v Bohu vyhledává, u Něhož jedině utěchy a pomoci naleznouti může.“

34. Poklad v kamení proměněný.

Hospodář vykopával s čeledínem starý pa- řez a našel pod kořeny měděnec plný tolarů. Zahrnul poklad opět hlínou, čekal až bude noc a donesl si pak měděnec tajně domů.

Selka měla velkou radost, ptala se ho však, poněvadž byla velmi pověřčivá, zdali to ví, že se nemá ani slovíčka mluvit, když se vykopává poklad? — a jestli tedy pěkně mlčel. Sedlák pravil, že nemlčel, a selka zvolala smutně: „Ach, obávám se, že se promění poklad v kamení.“ A v skutku! když ráno tolary spočítat chtěli, bylo v měděnci samé kamení místo pokladu. Oba ve- lice naříkali!

V celé vesnici rozneslo se to jako větrem. Správce toho statku přišel k sedlákovi, dal si všecko řádně povědít a řekl: „Ten kdo poklad v kamení proměnil, není nikdo jiný, nežli váš čeledín. Necháme ho teď samotného v domě, a neudělá-li za čtvrt hodiny z kamení zas tolary, bude upálen, jakožto čarodějník.“

Všickni vyšli z domu, a když se za čtvrt hodiny zas vrátili, spatřili místo kamení samé tvrdé tolary v mēděnci. Všickni nad tím velice žasnuli.

Správce však se smál a řekl: „Poznal jsem z vašeho vypravování, že někdo vaší sprostnosti k svému prospěchu vynaložil, ukradl totiž peníze, a dal místo nich do mēděnce kamení, abyste tu krádež nepozorovali a po něm se dále nesháněli. Že je však čeledín tím zlodějem, poznal jsem podle jeho nesmělého a podezřelého koukání a také z toho, že on jediný pošetilé řeči selčiny slyšel.“

35. Šatnice.

Marie stála před otevřenou skříní se šatstvem a nevěděla, které šaty by měla obléci. „Maminko,“ pravila, „prosím vás, povězte mi, která barva mi nejlépe sluší?“ — „Bílá, dceruško,“ odpověděla matka, „to je barva nevinosti, a červená, to je barva stydlivosti.“ — Nevinnost a stydlivost jsou nejkrásnějším rouchem panny.

36. Perle a drahé kamení.

Bohatý Turek měl vždycky velmi skvostný oděv a byl perlemi a drahými kameny hojně ozdoben. Jednou přišel k němu chudobný člověk a řekl: „Děkuji vám za ty perle a drahé kameny.“

„Co to mluvíš?“ ptal se Turek. „Snad bys nemyslel, že ti je daruji?“

„Nikoliv,“ řekl na to chudý, „avšak mi je necháváte denně vidět; a víc než pouhé podívání také z nich nemáte.“ — Což je platná skvostnost v šatech, která nedělá člověka ani dobrým, ani šťastným?

37. Kolo u vozu.

Sedlák jel se synem z trhu domů. Prodal tam žito a syn pravil po cestě: „Teď platí žitu nejvíc, dobře se nám povede. Zbohatneme brzy.“

„Nemyslel bych,“ řekl zkušený otec. „Tohle kolo u vozu povídá mi to jináč. Podívej se jen dobře na ně. Co je teď nahoře, bude hned zas dole, a co bylo dole, bude hned zas nahoře. Tak se točí všecko na světě ustavičně. Jsme-li tedy nahoře, nesmíme zhrdnouti, nýbrž máme mysliti, že budeme zas brzy dole. Jsme-li však dole, nesmíme zoufati, nýbrž se máme tím těšiti, že to půjde brzy zas nahoru. Avšak při všech změnách, které nás potkají, máme se vždy přidržeti Boha, který se nemění nikdy.“

38. Tobolka.

Eduard byl velmi ochotný, kdykoli však některému příteli službu prokázal, nemohl na to zapomenouti, a dokonce mu to i vyčítal. Kromě toho byl ještě také přílišně choulostivý, a jestliže ho, dle domněnání jeho, někdo urazil, předstíral mu to ustavičně, ano hleděl se i mstíti.

Jednou dostal krásnou tobolku darem. Byli v ní kapsičky na psaní i na peníze, a mimo to též několik pergamenových listů, na které si mohl rozličné věci zapisovati. Co však na ty listy napsal, to zmizelo vždycky za krátký čas, bylyť ty listy potřeny zvláštní zžíravou barvou, která písmo vždycky ztrávila. Eduard chtěl ty listy vytrhnouti a zahoditi. Moudrý však otec jeho pravil: „Nečiň toho! Tyto lístky mohou ti být velmi užitečny, budeš-li na ně jen to psát, co má být zapomenuto, — totiž: dobré, které jiným prokazuješ a zlé, které oni tobě činí. Na tobolku však dej vytisknouti zlatými písmeny: „Kdo není v stavu ledaco zapomenouti, nebude nikdy šlechetným člověkem!“

39. Kamenná socha.

Hrabě koupil krásnou sochu z bílého mramoru a chtěl ji dát postavit v zahradě. Socha představovala pannu s košíčkem, plným květin.

Než byl podstavek vyzděn, byla socha postavena na prostém místě nedaleko cesty.

Starý soused šel tamtudy, smekl klobouk a poklonil se před sochou. Slečna Ema to viděla a ptala se ho, proč má takovou uctivost před tou sochou, která představuje královnu květin, které říkali za starodávna Flora. — „I šlaku!“ zvolal sedlák, „jsem krátkozraký a myslil jsem, že je to paní hraběnka. Kdybych to byl věděl, že je to jenom kamenná ženská postava, byl bych zajisté nesmekl.“

Slečna se smála, šla k matce a vypravovala jí ten žert. Matka řekla: „Inu, poněvadž ta pocta, kterou vzdal člověk ten soše, vlastně mně platila, přijímám ji, jakoby ji byl mně prokázal. A já se domnívám, že to dělá Bůh také s našimi nešťastnými bratry, s pohany, když mají dobrý úmysl a bloudí ve své službě, kterou prokazují pouhým věcem jen z krátkozrakosti, bez vlastní viny; protože platí služba jejich předce jen pravému Bohu, Jehož však neznají. Bloudí-li někdo bez viny, nepřičítá mu toho věčná Láska.“

40. Žhavý uhel.

V chladný podzimní večer seděl učený pán ve své topené jizbě v prvním patře, a držel knihu v ruce, v níž četl. Malá dceruška paní domácí přišla k němu a pravila: „Maminka prosí

za žhavý uhlíček; troud nám zvlhnul a ona nemůže rozkřesat.“ — „Vždyť nemáš nic, nač bys uhel položila,“ namítal učený pán, „jakž pak ho doneseš dolů.“ — „Položím si ho na dlaň,“ odpovědělo děvče. — „Pošetilé dítě,“ prohodil učený, „jakž pak bys to dokázala, aby sis nespálila ruku?“ — „I což vás to napadá?“ zvolala dívka a usmívala se; vzala z popelnice trochu popele, posypala jím dlaň, vyndala kleštěma uhlíček z ohně a položila ho na popel. — „Hm!“ udělal učený, „člověk může sebe víc vědět, není předce nikdy tak učený, aby se nemohl i od dítěte něčemu ještě přiučit.“ —

I nejučenější člověk nevyučí se na světě dokonale!

41. Hvězdičky v potoku.

Otylka měla malou sestřičku velmi ráda a dala jí všecko, co jen chtěla. Jednoho dne šla s ní na louku k potoku, trhala jí žluté kytičky na louce a modré pomněnky u potoka, a dítě mělo z toho krásného kvítí velkou radost.

Náhle zahodila holčička všecky kytičky a okazovala ručičkama na potůček, v němžto se obrážely a kmitaly na vlnkách paprsky sluneční, a volala na Otylku: „Podívej se! na vodě jsou hvězdičky, moc hvězdiček je tam! Dej mi je! Honem!“ — Otylka se smála a řekla: „Bláhové dítě! ty hvězdičky se nedají z vody vylo-

vit.“ Malá sestřička však dala se do hrozného křiku a tak chtěla na sestře vynutiti, aby jí dala ty domnělé hvězdičky.

Matka se lekla a přiběhla k nim; myslilať, že padlo dítě do potoka. Když ale uslyšela, že chce dítě jenom ty zdánlivé hvězdičky z potoka, a že si nedá nikterak říci, pravila ostře: „Nikoli! hvězdiček nedostaneš!“ A dítě umlklo hned, a nechtělo již hvězdiček. Na to řekla matka O t y l - c e: „Vidíš teď, kterak se má s malými dětmi zacházeti? Takové dítě žádá ledacos, co se mu nesmí dáti, na příklad ostrý nůž; anebo žádá takové věci, které se mu nijakž dáti nemohou, jako tam to kmitání na vodě. Poněvadž ale všechno, co dítě chce, jemu dáváš, tím jsi je úplně rozmazlila a způsobilas jemu mnoho lítosti, sobě pak mnoho mrzutosti. Odřeknu-li já mu něco, mlčí hned, protože ví, že platí zákaz můj víc, než sto slov, že od toho nikdy neodstoupím, co řeknu, a že mu všechnen pláč a křik nepomůže, aby vynutilo ode mne, oč se tak tvrdošijně namáhá.“

42. Zima a teplo.

Chasník na vandru prosil jednoho studeného dne za dveřma u zámožného sedláka. Hospodář ho zavolal do světnice a pravil, aby se ohřál. Nebohý ten člověk sedl na lavici u kamen a dýchal si pořád do dlaní, aby je zahřál.

Bylo to před polednem a pomalu okřál vandrovní od zimy. Selka mu přinesla potom hodný talíř polívky, která byla tak horká, že se z ní kouřilo. Tedy foukal chasník do každé lžíce polívky, nežli ji dal do huby, aby ji ochladil. Děti sedlákovy divili se tomu, že mu jde z jedněch úst chladno i teplo, a ptaly se otce, proč to tak dělá?

Sedlák se však smál a řekl: „Tohle si dám líbit, když si někdo hřeje z huby ruce a chladí polívku; s takovými však lidmi nechci nic mít, kterým chodí teplo i zima v jiném způsobu z úst, kteří totiž nějakou věc neb osobu brzy chválí, brzy haní.“

Chraňte se ramenářů jako hadů.

Oddělení osme.

1. Vystrojené děvče vesnické.

Zámožná paní v městě kupovala mléko a máslo obyčejně od vesnické dívky, která bývala vždycky úhledně přistrojena. I napadlo jednou paní, aby šla s dítkami svými do vesnice, odkud byla ta dívka, a pojedla tam trochu čerstvé smetany.

Jednoho pěkného dne v letě šla skutečně paní s dceruškama do té vesnice a ptala se, z kterého statku je ona dívka, od níž mléko a máslo kupuje. Okázali jí pěkný, barvami natřený dům pod taškama, a paní vešla do něho.

Jak hnusně však bylo jí, když vkročila do jizby. Okna byla od much tak zadělaná, že nebylo možno skrze ně vidět. Stůl i lavice byly velmi nečisté a kuřata skákala po nich. Podlaha byla černá jako zem a ve všech koutech válelo se prádlo, kusy šatstva a rozličné harampátí. A v kuchyni byl ještě větší nepořádek a nečistota. „Ani za nevím co nejedla bych tu smetany,“

pravila paní dceruškám, a děvčeti ze statku řekla: „Nenos mi již nikdy ani mléka ani másla.“

Potom odešla z toho domu a vyhlídla si jiný statek, v němžto nebyly sice dcerky selské vystrojené, měly však čistý oblek, a tak jako s oděvem, bylo také v jizbě a v kuchyni. Paní sedla s dceruškama spokojeně k čistému stolu; snědly misku smetany s chlebem a paní řekla: „Od nynějška nebudu od nikoho jiného kupovati mléka a másla, než od vás.“ Za mléko a za chleb mělo přijíti šest krejcarů, ona však položila na stůl šest nových stříbrňáků a řekla: „Nadbytek je za čisté obsloužení. Čistá jizba a kuchyň poroučí děvče víc, než nejskvostnější oděv.“

2. Běh o závod.

Prívětivý sedlák pozval několik dítek ze sousedstva na posvícení. Při obědě byli zvláště dva chlapci vychvalováni, že umějí výborně běhat. Sedlák pravil: „Dnes poběhnete o závod, a který z vás vyhraje, dostane ode mne nejpěknějšího beránka z celého stáda.“

Pod večer šli všickni na pěknou, zelenou louku vedle statku. Podle louky táhla se ovocná alej a skrz tu se mělo běžet. Cíl byl na druhém konci louky. Dalo se znamení a chlapci se pustili do běhu. V tom spadlo se stromu pěkné jablko. Jiřík byl napřed a napadlo mu,

aby je zdvihnul. Mezi tím, však, co se shýbnul a od rovné cesty se drobátko uchýlil, předběhl ho Vítek a byl první u cíle. Jiřík se musil spokojiti s jablkem a Vítek dostal beránka, bílého jako sníh a ozdobeného červenými pentličkami. Hospodář ale pravil: „Kdo se chce dostat k cíli, musí všechny své myšlenky na něj obracet, a nesmí se dát ničím od něho odvrátiti.“

3. Lhářka.

Bohatá selka neměla dítek a vzala chudé děvče do služby, jemužto řekla: „Budeš-li se dobře chovat, vezmu si tě snad i za vlastní.“ Děvče to však mělo při sobě dvě velké vady: lhala ráda, a přísloví: „kdo lže, krade,“ vyplňovalo se také u ní, bralať rozličné maličkosti v domě; dělala to však tak chytře, že na ní nebylo podezření, a čím byla starší, tím byla také odvážlivější.

Jednoho dne tloukla v kuchyni máslo. Když bylo utlučíně, vyprala selka máslo, udělala hroudičku, zvažila ji a poručila holčici, aby přinesla ze zahrady čerstvé zelné lupení, zaobalit do něho máslo, které se mělo časně ráno do města na prodej nésti. Na to šla do světnice.

Za chvíli však dalo se děvče v kuchyni do hrozného křiku a spínalo ruce nad hlavou. Selka se lekla a vyběhla do kuchyně. Holka jí řekla,

že kočka máslo sežrala. Hospodyně vrtěla hlavou, vzala váhy, které tam ještě ležely a zvažila kočku; a hle! kočka byla o několik lotů lehčí než prvé máslo.

Teď bylo dokázáno, že děvče lhalo a kradlo, i hanbilo se velice; musilo se přiznati, kam schovalo kradené máslo, a selka je vypověděla hned z domu. A tak se připravilo samo o velké štěstí.

4. Zloděj.

Člověk, jenžto již dávno zlodějství tajně provozoval, dověděl se, že má mlynář vesnický v hořejší jizbě velmi mnoho peněz, že bývá klíč obyčejně u skříně, a že v té jizbě nikdo nespává, ačkoli tam pěkná postel stojí.

Jednou v noci pozoroval zloděj, že k tomu ještě i okno v té jizbě otevřeno jest. I šel si hned pro žebřík, vlezl do jizby oknem, našel ve skříně hodný měšec peněz a chtěl se s nimi odkrásti. V tom však na něho vzkřikl někdo strašlivým hlasem: „Stůj!“ Člověk s bambítkou v ruce vyskočil s postele, vsadil mu bambítku na prsa a chytil ho.

Byl to syn mlynářův, kterýžto byl, jakožto strážmistr vojenský, u otce právě návštěvou. Udělal pokřik, dal zloděje svázat, a odevzdal ho následujícího dne k soudu.

Soudce, když slyšel, jak se to sběhlo, pravil: „Zloděj vběhne konečně sám do pasti.“

5. Zlá rada, chytře vynaložená.

Vesnický synek byl pro nějaký zlý kousek u soudu žalován. Žádal advokáta za radu, jak by se vykroutil z trestu. Advokát řekl: „Spravedlivou cestou není vám pomoci; radím vám jen, abyste se stavěl hloupým a blbým. Na všechno, co se vás bude soudce ptát, odpovězte: „Čápi klapají, děti žvatlají,“ při tom roztáhněte prsty pravé ruky a třepejte jimi tak čerstvě, co budete moci.“

Mladík to tak v skutku dělal, soudce ho měl za pomateného v mozku a propustil jej. Brzy na to potkal ho advokát a řekl: „Rada má vám pomohla. Rada advokátova však, jak víte, musí být zaplácena. Zaplatte mi tedy dva zlaté; kdybych vám byl dobře neporadil, byl byste musil platit nejméně dvacet zlatých pokuty.“ Mladík však zvolal: „Čápi klapají, děti žvatlají!“ a třepal roztaženými prsty pravé ruky. A tak nedostal advokát za svou radu — nic!

6. Starý rolník a mladý rolník.

Rolník Ondřej, kterého si každý vážil, jakožto člověka nábožného a moudrého, nemohl pro vysoký věk již ani z domu. Navštěvoval ho Pavel, mladý, ještě trochu lehkovážný člověk, jemuž Ondřej mnoho dobrého prokázal. Jednou

však mu přestřel chyby jeho a napomenul ho, a od té doby nechodil k němu Pavel.

Když střešně úplně dozrály a krásné červené byly, poslal jich Ondřej mladému sedlákově košíček a dal mu vzkázat, aby jej zas navštívil. Pavel však nepřišel. Ondřej mu poslal za několik neděl košík pěkných slivek a dal ho zase zváti. Pavel však předce nepřišel.

Ondřej mu tedy poslal sklenici krásného žlutoučkého medu, a dal ho prosit, aby pak ho předce navštívil. Pavel slíbil, že přijde. Kdo však nepřišel — to byl mladý sedlák.

I řekl Ondřej svým dvěma čeledínům: „Jděte na Pavlovo žito, které již zralé jest; vezměte s sebou srpy, nažněte ho, svažte a dovezte do mojí stodoly. A kdyby řekl Pavel: „Co to děláte?“ odpovězte mu, co jsem vám poručil.“ Čeledinové tak učinili.

Hned přiběhl Pavel k Ondřejovi a zvolal: „Co se to děje? že mě chcete oloupiti o práci mých rukou, o krásnou moji žeň?“

Ondřej se usmíval a pravil: „Vždyť jsem si to myslel, že hned přijdeš. Nevěděl jsem, jak bych tě jinak dostal k nám, a to pomohlo. — Tak, jakos ty se mnou učinil, tak to dělá mnoho lidí také s Pánem Bohem. Dokud se jim dobře daří a dokud jim Bůh jen dobrodiní prokazuje, nemyslí na Něho, ano často na Něj zapomínají. Vzdalují se Jeho, málo kdy na Něho myslí, nemodlí se, tím méně však se snaží, chyb svých

z lásky k Němu odložit. Jestli však Bůh na ně bolesti dopustí, utrpí-li ztrátu na svých státcích, anebo když je něco protivného potká, přicházejí zas k Němu, modlí se a slibují, že se polepší. Bůh jim pak nechá to, co mají, a požehná je novým dobrodiním — tak jako já ti nevezmu úrodu tvoji, nýbrž ti ještě přidám, co tě bude těšit.“

Koho nepohne láska a dobrota Páně, toho může neštěstí přivést na pravou cestu.

7. Dobrá pěstounka.

Baruška byla teprva pět let stará, když rodiče její zemřeli, a neměla příbuzných. Vesničané se radili, co se má s ní dělat. Bezdětná vdova, která se předením dosti skrovně živila, nabídla se, že vezme dítě k sobě, jestli jí dá na ně každý sedlák týhodně krejcar, do té doby až bude Barušce patnáct let.

Vdovu znal každý, jakožto rozšafnou ženu, i podvolili se tomu tedy sousedé, a ona dostávala týhodně na dítě šedesát krejcarů, čili zlatý v tehdejších penězích.

Několika sousedům zdálo se to mnoho, ačkoli to nikomu za těžko přicházeti nemohlo, dávat týhodně krejcar. Když ale viděli, jak dobře vdova dítě vychovává, jak čistě je šatí a jak pilně do školy posílá, neříkali nic a platili vy-

jednaný krejcar až do určeného dne. Když bylo dívce osmnáct let, byla dobrá příležitost, zaopatřit ji. „Jen kdyby měla nějakou peněžitou pomoc,“ mluvilo se, „mohla by se velmi dobře vdát.“ Tu vyvstala vdova a pravila: „Baruška není tak chudá, jak byste si myslili; ona má pět set zlatých věna. Co se mne týče, byla bych si to dobré dítě za darmo ráda vzala. Avšak již tenkrát, když jí bylo teprva pět let, pamatovala jsem na to, abych jí malé věno zachovala. Každý týden dostávala jsem na ni zlatý, a z toho vzrostlo za deset let pět set zlatých. Hned prvních padesát zlatých, když jsem je měla pohromadě, uložila jsem na úroky, a tak jsem to dělala s každými padesáti zlatými, když se sešly. Za úroky šatila jsem Barušku a zjednala jsem jí znenáhla slušný výbytek, peřiny, prádlo, nábytek a podobné věci, a kapitál zůstal celý. Vám však hodní sousedé přináležejí čest, že jste skrovným darem velký čin dokázali, a odplata od Boha vás nemine.“ — Sousedům se to líbilo tak velice, že vystrojili Barušce slušnou svadbu a darmo ji odstěhovali do vesnice, kam se vdala.

8. Chlapci na hruškách.

Na podzim, když jablka na stromech zčervenala a hrušky sežloutly, pravil hodný otec malému synu svému: „Moricku! neopovažuj se lezti

do některé zahrady na ovoce! Kdo vezme i jediné jablko, je zloděj — a ani Bohu ani lidem se nelíbí!“

Tak mluvil také soused ku svému malému synáčkovi Patriciovi, a doložil ještě: „Mnohý, který kradl co chlapec jablka a hrušky, kradl co muž stříbro a zlato, a dokončil svůj život na šibenici.“

Ti dva chlapci nedbali však na tato napominání. „Patrici,“ pravil Moricek, „já vím o hrušce, na které visí mnoho velkých hrušek, sladkých jako cukr. Až bude noc, vykraď se jen z domu a já tě tam dovedu.“

Skutečně vlezli na zahradu, natřásli hrušek, nacpali si jich plné čepice, a položili je pod strom. Když si ale ještě hrušky do kapes cpali, uslyšeli náhle vrznouti dveře u zahrady, i popadli tedy honem čepice a utíkali domů.

Ráno však prozradila se krádež hned. Moricek totiž popadl byl v noci zelenou čepici Patricovu a Patric černou čepici Moricovu.

Poctiví otcové jejich poručili nectným chlapcům svým, aby nahradili sousedovi kradené ovoce. Kromě toho nedostali mladí ti zloději celý měsíc ani jablka ani hrušky za trest, a v noci byli zamykáni do komůrky, v níž spali.

9. Nejlepší dar.

Zámožný sedlák přišel si k jednomu pekaři pro sto zlatých za prodané obilí. Té chvíle

byly u pekaře právě tři městské paničky návštěvou.

I pravily mezi sebou, aby to však sedlák slyšel, že bohatý pantáta své dcerušce, hezké Bětušce, zajisté něco pěkného koupí.

„O tom není pochybnosti,“ řekla jedna ta panička, „a tu by bylo nejlepší, koupit jí atlas nebo tafet na šaty.“ — „Což vás to napadá!“ smál se rolník, „takové věci byly by pro selské děvče příliš drahé.“

Druhá panička řekla: „Zlaté náušnice a zlatý řetízek, bylo by něco lepšího, to má trvalou cenu.“ — Hospodář pravil: „Běta nenosí náušnic, a stříbrný křížek, jež má na černé šňůrce na krku, je pro ní nejkrásnější ozdobou.“

Třetí panička řekla: „Velké pěkné zrcadlo bylo by pro ní nejlepším darem!“

„To bych si dal!“ zvolal sedlák se smíchem, „děvčata v městě i po vesnicích jsou již bez toho dost marnivá; takové zrcadlo udělalo by Bětušku ještě marnivější, ano snad by ji dokonce pobláznilo!“

2.

Když mu paničky pořád ještě domlouvaly, řekl: „Setrvám při svém předsevzetí; dceři své koupím však hezký kolovrátek a modlící knížky. Co podporuje pilnost a nábožnost, je nejlepší dar; co však může zavést k marnosti a samolibosti, je na zkázu.“

Ze řečí těch paniček spozoroval sedlák, že vede jedna obchod v tkaninách hedbávných, druhá ve zboží zlatnickém a klenotnickém a třetí v zrcadlech.

A poněvadž prostý ten muž vždy tak mluvil, jak myslil, tedy řekl: „Na začátku divil jsem se, kterak mohou tak rozumné paničky, za jakéž jsem vás považoval, tak nerozumnou radu mi dávat? Teď se tomu již pranic nedivím; a myslím si právě na staré pořekadlo: radíš-li někomu, nech při tom soběchtivosti, sice nebude mít rada tvoje žádné ceny.“

10. Lakomý boháč a poctivý chudás.

Bohatý člověk dal vyvolati všude po celém městě, že ztratil měšec se sto dukáty a kdo jej nalezne a ztracené zlato mu zas odevzdá, že mu dá za to deset dukátů odměny.

Chudý člověk našel měšec a řekl sám k sobě: „Vrátím ho, jestli lépe, míti deset dukátů spravedlivě, nežli sto nespravedlivě.“

Poctivý chudás donesl peníze boháčovi, necitelný však ten člověk nechtěl mu dáti slíbené odměny. Každý, kdo to slyšel, hněval se na toho lakomého skrblíka, který slovo zrušil. Věc ta přišla až k soudu a oba dva se musili dostaviti před soudce.

Boháč si hleděl pomoci lhaním, a na svou

čest ujišťoval, že byl v měšci kromě zlata ještě drahý kámen velké ceny; on prý žádá nazpátek ten drahý kámen, a pak prý zaplatí těch slíbených deset dukátů.

Chudý ujišťoval, že v měšci kromě dukátů ničeho nebylo.

Soudce tedy rozhodnul věc takto: „Přihlížejíc k tomu, že bohatý tento pán svou cti dokládá, že se nacházel v ztraceném měšci kromě dukátů také drahý kámen, já pak se neopovažuji, dotknouti se cti toho váženého muže, aniž příčiny mám, ve výpověď jeho pochybovati; přihlížejíc však také k tomu, že chudý tento muž ujišťuje, že se u zlata, které našel, nenacházelo žádného drahého kamene, a hodný ten muž tím, že měšec vrátil, poctivost svou dostatečně osvědčil — nacházím patrně, že tento měšec není onen, jejž bohatý pán ztratil. Nádenník tedy nechť podrží měšec tak dlouho, dokud nepřijde jiný a nedokáže, že ho ztratil.“

A poněvadž nikdo nepřicházel, zůstalo těch sto dukátů chudému člověku.

11. Kradený kůň.

Nedaleko jednoho lesa páslo se několik koní. Zchytralý zloděj přivábil ovšem nejpěknějšího do lesa, vedl jej do odlehlého domu, kde měl pomocníka svých krádeží, osedlal ho, připnul na

něj vak a odjel rychle pryč. Jel po samých odlehklých cestách a přijel tak až k širokému příkopu. Zde bodnul koně, aby s ním přeskočil strouhu. Statný kůň však shodil ho a tryskem utekl.

Sedlák, jemuž kůň ten patřil, stál mezi tím smuten doma v jizbě. Nedávno vyhořela mu stodola, a ztráta koně bolela ho teď dvojnásobně, protože doufal tržiti za koně několik set zlatých. Žena a děti hlasitě plakaly, otec však těšil je posléze tím, že vede Bůh všecky věci k dobrému.

Ještě mluvil, v tom — ai! — zaslechli dusot koňský. „Poslouchejte!“ zvolala selka, „někdo sem jede koňmo, což asi chce tak pozdě večer?“

Šli se světlem ven, a ai! — tu stál kradený jejich kůň, a když je spatřil, dal se vesele do říčení. Všickni se těšili a děkovali Bohu. Když ale sedlák sedlo s koně odpínal, našel na něm vak a v něm značnou sumu peněz. On to udal na úřadě. Na vše strany bylo rozhlášeno, aby se hlásil ten, jemuž vak patří. Nikdo se nehlásil; zloděj, který koně ukradl, neměl chuti, sám se udati. Soudce přiřknul tedy peníze sedlákovi a řekl při tom: „Příteli! ty peníze nadělil vám Bůh, a podivným způsobem poslal vám je po vašem vlastním koni, abyste si mohl zase vystavěti vyhořelou stodolu. Jemu děkujte a důvěřujte dále v Něho.“

12. Němý.

Neznámý, dosti silný mladík, v čistém, ač chudobném obleku, přišel do vsi se zvonečkem v ruce a cinkal v domech vesničanů, žebraje tak. Lidé s ním měli velkou útrpnost a jakožto němému, udělovali mu hojné almužny.

Když zase před okny jednoho statku cinkal, vyšel sedlák z domu s prutem v ruce a zvolal: „Dobře tebe znám! Není tomu dávno, co jsem tě viděl v hospodě, několik mil odsud; tam jsem tě slyšel při pivu a při kartách nahlas mluvit, ano i hubovat a klít. Ty se němým jen tak stavíš; počkej však, naučím tě mluvit!“ Na to ho prutem několikrát notně přetáhl; žebrák řičel, ale ani jediného slova nebylo od něho zřetelně slyšet.

Pak šel k jinému statku žebrať. Hospodář, starý to a povážlivý muž, byl rychtářem. Stál na práhu; žebrák se na něj žalostivě podíval a zazvonil.

Sedlák pravil: „Ach, ty nebohý, nešťastný mládenče! Jak velice je mi tebe líto! Je to veliké neštěstí, býti němým. Ani za tisíc zlatých nedal bych to štěstí a velké dobrodiní Boží, že mohu mluvit. O, pověz mi pak, jak dlouho již nemůžeš mluvit?“

„Ach, již víc než rok!“ vzdychl domnělý němý.

„Vždyť jsem si to hned myslil,“ řekl rychtář,

„že ti přívětivé promluvení jazyk spíš rozváže, než bití. Tobě se líbí žebrání lépe, než pracování. Kdo se chudým jen staví, podvádí lidi a připravuje opravdově chudé o chléb. Takový člověk je lhář a zloděj.“

Na to odevzdal rychtář mladého podvodníka a lenocha na úřad, odkudž byl dán do robotárny, aby se naučil pracovat.

13. Potrava těla i duše.

Viktor a Lína jeli jednou s rodičema do sousedního města na výroční trh. Viktor byl dosti chytrý a čiperný chlapec, avšak byl přitom velmi líný a mlsný. Lína proti tomu byla rozumné děvče, a největší radost její byla, něčemu se učit, kdežto bratr její velmi nerad se učil a ve škole vždycky mezi posledními žáky seděl.

Obě děti dostaly od rodičů částku peněz, aby si koupily něco na trhu, cokoli budou chtít. Holčička si koupila hezkou knížku, kterou si již dávno míti přála. Viktor však si koupil samé cukroví a jiné mlsky, ačkoli dobře věděl, že budou mít v hospodě dobrý oběd.

Při obědě řekl sestře: „Linko, dobrý, šťavnatý klobás je mi milejší než nejpěknější kniha.“ — Holčička mu káravě odpověděla: „Styď se bratříčku tak mluvit; kdyby mohli psi a kočky mluvit, zrovna by tak mluvili, jako ty teď.“

Všickni hosté u tabule chválili moudrou řeč Línčinu a se zalíbením se na ni usmívali; nerozumného však a hltavého Viktora haněli, a s opovržením se na něho dívali.

14. Živobyťi městské a vesnické.

Statná selka nesla hodnou nůši lenu do města; dítky její, chlapec a holčička, vyprovázely ji a nesly také po malé nůšce lenu. Paní v městě, která si ten len u nich objednala, byla s ním velmi spokojena a dala selce i dětem housky a kávu pro občerstvení. Dítky byly plny radosti a pravily: „Jak šťastní jsou lidé v městě! Jak křehké a dobré jsou ty housky, a jak sladká ta káva! Měšťáci jsou velmi šťastní lidé!“

Když nastal máj následujícího roku, navštívila ta paní z města s dítkama selku na vesnici. Hospodyně uctila je pod košatou květoucí hruškou na zahradě smetanou, máslem a chlebem. Dětem to dobře chutnalo.

„Tak dobré smetany,“ pravily, „a tak pěkně žlutého másla v městě ani nespátřujeme. A ten výražkový chleb zdá se nám být mnohem chutnější než housky. A jak krásně je tu na zahradě v stínu, a modré nebe prokukuje skrze stromy a květy! Jak překrásná je ta louka vedle zahrady, plna pestrobarevých květin! Lidé vesničtí jsou v pravdě nejšťastnější lidé na světě!“

Obě matky dítek usmívaly se a jedna pravila druhé: „Měšťák považuje vesničana za šťastného a vesničan měšťáka. Avšak jen ten je v pravdě šťastným, kdo si umí vážit štěstí svého.“

15. Obtížnosti bohatství.

Rolník, skrovně zámožný, živil se poctivě ze svého hospodářství, ano mohl ještě časem nějaký peníz uložit. Na jednou předsevzal si pevně, že chce zbohatnouti, a po několik let přičinil se nesmírně, aby získal tak mnoho, co se jen dá, obilním obchodem; a býval ve dne v noci, v dešti, sněhu a při mrazu na cestách.

Když měl již hezké jmění pohromadě, chtěl se dát na odpočinutí; avšak pro samou starost neměl žádného pokoje, a strachy, že může přijíti o jmění skrze zloděje nebo zlé dlužníky, nemohl mnohou noc ani spáti. Konečně potkalo jej to neštěstí, že udělal jeden kupec bankrot, jemuž byl svěřil největší částku svých peněz, a on se nad tím tak velice rmoutil, že si přitáhl těžkou nemoc a obával se, že již s nemocného lůžka nepovstane, pomyšlení pak, že mu smrt ještě zbytek jeho jmění vezme, a že s sebou na onen svět ani halíře neodnese, rozmnožovalo ještě zármutek a nemoc jeho.

Posléze však se vzpamatoval a pravil: „Teď vidím, jak pravdivá je průpovídka: Časných stat-

ků nabýváme s obtížností, držíme je v majetnosti se starostí a ztrácíme je s bolestí! Marné je tedy všecko bohatství!“ A myšlenka tato upokojila jej tak velice, že se znenáhla pozdravoval a konečně se uzdravil.

16. Nejpěknější obraz.

Jistý malíř měl mnoho obrazů od výborných starých mistrů. Přišel k němu princ, chtěje koupiti nejpěknější jeho obraz, a rád by se byl dověděl, který obraz cení malíř sám nade všechny ostatní. Malíř toho však nechtěl pověditi, protože by byl nedal obraz ten za nevím co, a princovi by ho byl předc nemohl odepřiti.

Najednou se strhl v síni hrozný křik, že v domě hoří. Malíř se velmi lekl, skočil honem k tomu obrazu, který mu byl nejmilejší, a vzal ho rychle se zdi, aby jej zachránil.

Usmívaje se pravil princ: „Jen toho nechte milý mistře; nehořít v domě vašem. Ten prázdný hřmot udělali sloužící moji na tajný rozkaz můj; nemohlť jsem se jiným způsobem od vás dověditi, který obraz je vám nejmilejší a tudíž také nejlepší. Teď to však jistě a určitě vím, poněvadž jste všechny ostatní obrazy v nebezpečení ohně dal, abyste tento jediný zachoval.“

Moudrý učitel, který prince provázel, řekl: „Dle důmyslného způsobu, kterýmž vyskoumal

princ malířovo smýšlení, můžeme se naučiti, své srdce zkoumati, zdali je důstojenství, rozkoš, zboží pozemské, anebo Bůh naším nejvyšším a nejmilejším statkem. Milujeme-li v pravdě Boha, nebude nám svět ničím v přirovnání k Němu. Budeme hotovi, raději všecko opustiti, než bychme se odloučili od Něho a stali se nehodnými jeho přátelství a zalíbení.“

17. Ve spěchu dej si na čas.

Vozka ujížděl s nákladem k městu, co nejrychleji mohl, a dohonil pocestného, jehož se ptal: „Dojedu do města ještě než zavrou brány?“

„Dojedete,“ odpověděl pocestný, „pojedete-li volněji!“

Vozka si myslil: „Ten člověk nemá rozumu,“ prásknul do koní a jel ještě rychleji po kameňaté a vytlučené silnici, tak že se kouřilo z koní a z kol se jiskřilo. Náhle však rozbořilo se mu kolo, vůz se převrhl a sudy i bedny válely se po silnici až do škarpy.

Za chvíli dohonil pocestný vozku a pravil: „Vidíte teď, že jsem měl pravdu? Já dojdu pěšky ještě dobře do města, vy však se tam dnes už nedostanete ani se čtyrmi koni. Chtěl jste tím chvatem několik krejcarů od otevření brány uspořiti a teď máte několik zlatých škody!“

Spěch prospívá málokdy, povážlivost vždycky.

18. Moudrý rozsudek.

V jednom panském zámku hádala se děvečka s kočím skoro každého jitra, a konečně se dostali s tím až před pána.

Děvečka řekla: „Kočí, když ráno koně nakrmí, nemá co dělat, a já mám po celé jitro tolik rozličné práce, že mi nezbyvá ani jediného prázdného okamžení, a přede je ten člověk tak nevládný, že mi nechce ani přinést mléko na snídání ze dvora.

Kočí odpověděl: „To nepatří k mojí službě. Já jsem zjedнан, abych obstarával koně a jezdil s kočárem. Nedám si na žádný způsob jiné práce ukládat, to by bylo proti úmluvě.“

Pán řekl: „Máš pravdu, a já od tebe nic jiného žádati nemohu, nežli to, k čemu jsem tě zjednal. Protož ti poroučím, abys každého jitra do kočáru zapřáhl a děvečku do dvora pro mléko dovezl a zase domů přivezl. Nahlížíš snad zajisté, že to patří k tvojí službě — a pořádně to také budeš dělat.“ Mnohý, jenž se štítí malé práce, musí pak větší konati.

19. Moudrý otec a synáček jeho.

Nábožný rolník šel jednoho krásného jitra se synáčkem svým Valentýnem do polí. Slunce svítilo velmi jasně a teple, tráva, kvítí a klasy

byly ještě poroseny od úrodného deště, který je v noci občerstvil, a u potoka stálo několik krav a koní při napájení.

„Hleď synáčku!“ pravil otec, „jak krásně spořádal Bůh tak mnoho rozmanitých věcí. Kdyby nepršelo, vysušilo by slunce luka i pole, a dokonce i potok by vyschnul; dobytek by zahynul žízní. Déšť bez tepla slunečního neprospíval by také nic; ani travičky by nerostlo, ani klásku by nezrálo. Kdyby však nebylo trávy, obilí, dobytka, což by byl platen déšť a světlo sluneční? A jak by se vedlo lidem! Všecko, co vidíš, je spojeno mistrovskou rukou Boží v jediný celek.“

An otec ještě dále toto vysvětloval, zvolal maně synáček: „Podívejte se, tatínku, tuhle na ty barevné kamínky u potoka! Jak pěkně a pořádně jsou tu v písku sestaveny do hvězdy! To udělaly zajisté děti mlynářovy. Jsou v pravdě velmi důvtipné!“

„O synu!“ zvolal otec, „poněvadž soudíš z této hračky dítěcí, z těch několika pořádně srovnaných kamínků, že je důvtipná ruka tak spořádala — o jak mnohem více máme pozorovati v nádherné stavbě nebes a země, že je učinila všemohoucí ruka moudrého a dobrotivého Stvořitele! Krása nebes a země okazuje slávu Hospodinovu!“

20. Nejpilnější děvče.

Statkář oženil se v městě a přijel s mladou manželkou svou ponejprv na svůj statek. Dívky vesnické přišly v svátečních šatech na zámek a podaly nové paní pěkný věnec, plný květin.

Paní jim přívětivě děkovala, podala každé ruku a darovala jim po několika loktech pentlí. Jednomu však děvčeti, Barušce, vstrčila kromě toho na prst ještě zlatý prstének s krásným červeným kamínkem.

Ostatní děvčata divila se tomu a reptala nad tím, že dostává Baruška zvláštní dar. Paní však řekla: „Ona ho dostává proto, že si pilnosti a pracovitosti zvláště vážím, a když jsem vám ruku na pozdravení podala, pozorovala jsem ihned, že je Baruška z vás nejpilnější a nejpracovitější.

S podivením tázaly se dívky jedna druhé, podle čeho to paní poznala? Ona však řekla: „Každé jsem sahla na dlaň, abych se přesvědčila, zdali pilně pracujete, a tu jsem zpozorovala, že Baruška nejvíce a nejtíže pracuje, poněvadž má hrubou dlaň, plnou mozolů. Taková, zvláště pracovitá ruka zasluhuje také zvláštní ozdoby, ačkoli je pilnost sama sebou již dosti velkou ozdobou, neboť líná ruka, buď si sebe útlejší a bělejší, nemůže se rovnati pilné, třebať sebe mozolovatejší; jen této náleží čest a chvála.“

téèj

q97 : f997 : f997

téèj : téèj : téèj

21. Rolník spokojený a rolník nespokojený.

Dva sousedé seděli po žních pod lípou na návsi.

Kilián, který neměl nikdy dost, a byl proto také vždy nespokojen a mrzutý, pravil: „Letošní úroda byla zas jednou jak náleží špatná. Mokro je tím vinno. Kdykoli jsem ráno vstal, nemohl jsem na mračno na nebi ani pohlednout, abych se nemrzl. A ještě více zlosti bylo při svážení mandel. Budeme mít hubenou, smutnou zimu.“

Vojtěch byl mysli pokojné, a proto také býval vždycky vesel a se vším spokojen; i řekl tedy: „Na to počasí vypadla úroda ještě proti všemu nadání dobře. Mámeť zase chleba na rok, máme obilí k setbě a ještě něco na prodej, abychme si mohli pořídit nejpotřebnější šatstvo. A co chceme víc? Děkujeme za to Bohu, že nám tolik dal. Až uzná, že nám to prospěje, dá nám zajisté zas bojnější úrodu.“

Starý člověk to slyšel a pravil: „Na vás dvou je patrně vidět, že nedělá člověka šťastného a bohatého pozemský statek, nýbrž jen vlastní mysl jeho. Kdo přestává na mále, má vždycky víc než si přeje, nespokojený však žádá si vždycky víc než má. Protož je tento nešťastný, onen šťastný.“

22. Nevěrný čeledín.

Hospodský, který měl mnoho čeládky, zpozoroval, že se mu ztrácí víno ze sklepa. „Někdo v domě musí mít od sklepa klíč, který se mi ztratil,“ řekl hospodský, „musím tu věc vyskoumati.“ Zpozoroval, že nebyl pozdě večer velký hlíněný džbán na svém místě v kuchyni, kdežto vždycky v koutku stával, ráno však stál zase v koutku. „Aha!“ myslil si hospodský, „džbán mi může vyzradit zloděje.“ Bedlivě pak dával pozor; zloděj však byl velmi chytrý, a všecko číhání bylo marné. „Však já se toho předc dopídím,“ pomyslí si hospodský, vyvrtal do dna ve džbáně malinkou dírčičku a postavil ho zas do koutka. A hle! — když hospodský ráno dohlížel, byla ode dveří ku sklepu až do komory, kde čeledín spával, cestička vínem.

Hospodský vzal čeledína na výslech, on se musil přiznat, že ukradl klíč od sklepa, že tam chodil na víno a prodával je sousedovi za poloviční peníz. Zloděj byl vyhnán a s přijímačem kradeného vína úředně k potrestání odsouzen. Zlodějský čeledín, jakožto nevěrný sluha, nenašel již nikdy tak dobré služby, jako měl posud u hospodského, a často vzdychal: Kdo zlé páchá, prozradí se, a byť se skrýval sebe chytřeji.

23. Hojný dar chudé slepé dívky.

Sára, slepá dívka v Angličanech, živila se dosti nuzně pletením košíků; přinesla však du-

chovnímu osmnáct zlatých, jakožto příspěvek pro křesťanské misionáře v zemích pohanských.

„Odkud máš tolik peněz?“ ptal se jí duchovní s podivením.

„Ustrádala jsem je,“ odpověděla panna.

„Jak to možno?“ ptal se duchovní. „Dívka vidomá, kdyby pletla košíky a živila se pouze touto prací jako ty, nemohla by tolik ušetřiti.“

„Ovšemž by to nemohla,“ řekla nebohá slepá, „já však mohu chvála Bohu v noci tak dobře pracovati jako jiní lidé ve dne, a nepotřebuji k té práci světla. Za dlouhých zimních nocí mohla jsem tedy na oleji tolik uspořiti a nevím, jak bych lépe těch peněz upotřebila, nežli ku spasení bratří našich, nebohých pohanů, kteří jsou ještě slepí duchem.“

Tato dobročinná, v pravdě křesťanská mysl dívčina pohnula duchovního vroucně, a nebylo zajisté ani jediného člověka, jemuž on ten příběh vypravoval, aby ho neposlouchal se zalíbením.

Pravý křesťan používá i neštěstí svého ku prospěchu bližního.

24. Nábožná čarodějnice.

Selka řekla mužovi: „Krávy nám dojí tuze málo. Nevím, jak to přichází. Děvečka je pilná a věrná; krmí krávy v pravý čas, dává jim nej-

lepší píci, a chlív drží velmi čistě. Zajisté to nechodí pravou cestou, a vězí za tím nějaké čáry.“

„I což tě to napadá,“ zvolal sedlák, „měj rozum; však já vypátram, co v tom vězí!“

Chodil tedy v rozličných dobách ve dne v noci pokradmu do chlěva. Když tam jednou přede dnem přišel, pozoroval, že se pohybovaly otepě slámy, které byly v jednom koutě postaveny, jakoby něco za nimi bylo. Sedlák vzal podávky a píchnul do slámy několikrát sem tam. Najednou vzkřikl někdo prudce za slamou: „Ježíž Maria!“

„Aj, aj!“ řekl sedlák, „totě nábožná čarodějnice! Pojď jen ven, sic tě probodnu!“

Tu vylezla tedy sousedka, žena nádenníková, padla před sedlákem na kolena a prosila ho, aby jí ušetřil. Pak se přiznala, že vzala klíč od chliva a dojila přede dnem krávy. Poněvadž měla chudá ta žena mnoho dětí, neudal jí sedlák u soudu; musila mu však vrátit klíč, on pak nedal ani jí ani mužovi, jakožto nepoctivým lidem, žádné práce.

25. Kočí a pán jeho.

Kupec byl na cestách v Turecku. V osamělém lese přinutil jej kočí, aby mu dal klíček od kufru a aby si vyměnil s ním šaty. Když byl za pána přestrojen, sedl vesele do kočáru a pán v šatech kočových musil sednouti na kozlík.

Když přijeli do města, šel kupec k soudci,

jemuž tam „kády“ říkají, a žaloval kočího, který se musil také k soudu dostaviti. Každý ujišťoval, že je pán, a nikdo nechtěl být sluhou, a tak se hádali dlouho spolu. Konečně řekl soudce: „Poněvadž není svědků, tedy to nemohu teď rozsoudit: avšak nebude to dlouho trvat, a neklamný svědek se dostaví.“ Pak pokynul oběma, aby odešli.

Oba došli až ke dveřím, a když chtěli vykročiti, volal sudí: „Hej, kočí, ještě něco!“ Kočí se tu hned ohlédnul — a sudí pravil: „Ty jsi sluha, ten druhý je pán. Tys proti sobě sám svědčil.“ Pak rozkázal drábům: „Chopte toho podvodníka a vrhněte do žaláře.“

Darebák, třebať se stavěl sebe poctivějším, bývá předce poznán a potrestán.

26. Zlomyslný, předce však dobročinný soused.

Ctnostný a zámožný rolník říkal častěji, že pořádek a dílem i zámožnost jeho z největší částky od souseda jeho pošla, a nazýval ho svým pozorlivým a přísným učitelem, jemuž k díkům zavázán jest. Každý slov těch nepochopil, on však je velmi dobře vysvětloval.

„Kdybych byl jen čtvrt hodiny po východu slunce vstal,“ pravil rolník, „a okenici za dne otevřel, přezdíval mi soused lenochů. Přišel-li

jsem půl hodinky po klekání z hospody, nadával mi ochlastů. Viděl-li jediné hnízdečko housenčí na mé zahradě, rozhlašoval všude, že mám zahradu celou zpustlou. A tak to dělal se sto jinými věcmi také. Poněvadž mi byla ta pomluva protivná, hleděl jsem pečlivě, vystříhati se i nejmenší nedbalosti a chyby — a tak se stal ze mne znenáhla pořádný a zámožný člověk. Tím způsobem stává se někdy, že nám nepřítel, který nás nejvíce tupí, mnohem víc prospívá, než přítel, který nás pořád chválí.“

27. Moudrý, věrný sluha.

Mladý šlechtic oddal se po smrti otcově karbanu, pití a jiným prostopášnostem. Starý myslivec otcův upřímně ho varoval. „Nedělejte tobo, milý, vzácný pane!“ řekl mu jednou večer, když se spolu z honby vraceli, „vždyť uděláte sobě a nebožtíkovi panu otci jen hanbu, přijdete o jmění a připravíte se před časem do hrobu.“

Mladý pán však se na myslivce velmi rozlobil a zakázal si všechno napominání.

Myslivec mlčel a smutně za ním kráčet. Znenáhla dostali se k velkému močálu a nemohli dále. „Zabloudili jsme,“ řekl mladý pán, „a teď se můžeme celou noc v lese potloukat.“

Myslivec řekl: „Pozoroval jsem ovšem, že jste se dostal na necestu, chránil jsem se však

napomenout vás, protože jste si zakázal všechno napomínání a já jsem se obával, že byste se horšil.“

„Blázníš?“ zvolal pán, „který rozumný člověk by pak něco takového nepřijal s vděčností? Měls mě střežiti; teď ale doved mě aspoň zas na pravou cestu.“

„Nuže tedy,“ řekl myslivec, „od srdce rád. Poněvadž ale to nechválíte, že jsem vás nechal bez napomenutí do močálu vejíti, jakž byste mi mohl dále za zlé míti, když vás před úplnou zkázou varuji?“

Mladý pán řekl: „Pravdu máš, budoucně uposlechnu všech výstrah tvých.“

Jen blázen odvrací se od toho, kdo mu okazuje pravou cestu.

28. Čeho jedině zapotřebí?

Veselý, lásky hodný stařeček, bavil se velmi rád s vnoučkem svým, a nejdůležitější pravdy vysvětloval mu téměř hravě.

Jednou ho navštívil chlapec po škole, a on mu napsal na tabulku tři nicky čí nuly, a pravil: „Zůstaneš-li nábožným, budeš-li se pilně učit a nezpáchaš-li nikdy nic zlého, dám ti, až ti bude patnáct let, 000 zlatých, abys mohl študovat, nebo kupectví se učit.“

Chlapeček se dal do smíchu a pravil: „Vždyť neplatí ty nicky nic, a kdyby jich bylo sebe víc. Kdybyste však dědečku před ně nějakou cifru,

na příklad jednotku postavil, tu by teprva něco znamenaly.“

Dědoušek se usmíval a řekl: „Tedy proměním jednotkou neplatné ty nicky v 1000, a tak to zůstane, budeš-li hodným: obdržíš tisíc zlatých. Pamatuj si však toto dobré naučení: Všecky naše skutky jsou pouhé nicky, nepřidá-li se k nim jedno, čímž teprva ceny nabývají, a to jedno je láska k Bohu a k bližnímu.“

29. Neviditelné strašidlo.

Mlatec mlátil u sedláka v sousední vesnici, a v noci při měsíčku šel domů. Tu mu bylo najednou, jako by ho klepal někdo do zad. Uleknutý ohlídl se, neviděl však žádného člověka. Rychlým krokem chvátal tedy dále — a cítil, že to klepá častěji a silněji. Zastavil se opět, ohlížel se na vše strany a neviděl zas nikoho. Tu se dal do útěku ze vší síly — a teď mu to tlouklo ustavičně na záda a pořád silněji. Jako stěna bledý a úzkostí celý upocený, vrazil doma do sednice a vypravoval ženě a dětem, že ho pronásledovalo strašidlo až na práh.

Všickni se z nejprvka lekli — konečně však dali se všickni do smíchu. Měltě dobromyslný mlatec na rameně ještě cep. Biják však byl na násadě špatně připnutý, tak že se odvázal a klátil se tím rychleji, čím rychleji mlatec běžel,

a při tom ho tloukl tím silněji do zad. Cep tedy byl tím neviditedlným strašidlem. Pověrečný však ten člověk rozstonal se leknutím a rychlým během, a odležel to několik dní.

Pověra na strašidla je náramně pošetilá a mnohý člověk měl z ní již velikou škodu.

30. Výstraha.

Jistý člověk připravil úskočnými kousky mnoho lidí již o peníze, a mnohý člověk skrze něho zchudnul. Právě šel zase hodného sedláka připraviti o živnost. Svědomí mu sice výčitky dělalo, on však na to nedbal. Na cestě přišel k rybníku. Pastýř obecní chtěl do něho právě vháněti stádo vepřů, aby je vyplavil. Vepři však nechtěli do vody, proto že byla hráz příkrá a vysoká. Pastýř se rozmrzel, práskal bičem do vepřů a vzkřikl prudce na stádo: „Dolu, dolu, s vámi, jako se lháři a podvodníky do pekla!“ A celé stádo vrhnulo se na to s velkým chvatem do vody. Slova pastýřova a skákání vepřů do vody dotkla se tak mocně zlého lichváře, že šel do sebe, vrátil nespravedlivý statek a stal se rozšafným člověkem. A tak může Bůh nepatrnými věcmi přivesti nás na lepší cestu.

31. Pilnost a poctivost.

Chudobný řešetář měl mnoho dítek, a přede nešlo nikdy žádné o hladu spát; důvěřovali

v Boha a přidržoval je ku práci Žena jeho nosila o každém trhu do města hodný balík příze, kterou napředla s dítkami od trhu do trhu. I nejmenší dítky musily již tolik, seč byly, vydělávati. Nejmladší dvě holčičky musily na jaře violky hledat a v kytičky svazovat, a matka je pak brala s sebou do města a prodávala je po krejčárku.

Když hledaly jednou ty holčičky v houští na zámecké zahradě violky, našly tam zlatý prsten, v němž se lesknul drahý kámen, a přinesly ho plny radosti domů.

„Prsten patří milost paní na zámku,“ řekl otec, „ona ho ztratila předešlého podzimku a dlouho jej dala marně hledat. Prsten stojí za víc, nežli jste vydělaly všecky za celou zimu předením; stál prý víc než sto zlatých! Obilí je teď tak drahé, a my si nemůžeme nikterak pomoci k penězům na žito. Co myslíte — abychme si takhle ten prsten podrželi?“

„Nikoli, nikoli!“ zvolaly všecky dítky najednou, a s podivením hleděly na otce. „Toť by byl jako kradený, a krádež je hřích!“

„Dobře“ pravil otec, „chtěl jsem se jen přesvědčit, jestli jste si pamatovaly dobrá moje naučení. Vy dvě holčičky, které jste našly prsten, doneste jej honem na zámek.“

Paní zámecká zaradovala se velice z poctivosti těch dobrých lidí. Přívětivě rozmlouvala s dítkama, a vyptávala se zevrubně na jejich

rodiče. Dobromyslné holčičky povídaly všecko, co věděly — jak těžce totiž otec pro tolik dětí chleb vydělávati musí, jak nepřetrženě matka pracuje, jak jsou rodičové nábožní a plni důvěry v Boha a jak jsou na všechny dítky tak laskaví.

Paní o této rodině posud skoro ani nevěděla a teď teprva byla na ni upozorněna. „Dobře, dětičky, dobře!“ pravila, „navštívím rodiče vaše v příbytku vašem a přispěju jim ve vší nouzi. Řekněte jim to,“ doložila a darovala každé holčičce tolar.

Když dítky, plny radosti, peníze domů přinesly a všecko povídaly, co paní na zámku řekla, pravil otec: „Tu vidíte, milé dítky, jak pravdivé je slovo: Spravedlivý peníz prospívá víc než sto nespravedlivých!“

32. Podivný nápis náhrobeční.

Pocestný četl na hřbitově velkého města nápisy na náhrobcích. Na jednom mramorovém náhrobku stála vytesána velkými písmeny následující podivná slova: „Muž, jehož kosti zde odpočívají, dočkal se věku devadesáti let; byl však jen tři leta živ.“

Pocestný nerozuměl, co znamená ten nápis, vrtěl hlavou a zavolal hrobaře, který mu vyložil nápis takto:

„Muž, u jehož hrobu stojíme, byl od dětinství živ jen pro tento svět a staral se pouze o mijitelné statky, o rozkoše a důstojenství. Tři leta před smrtí šel však do sebe, naučil se znáti Boha, modlil se denně k Němu a přičinil se býti živu dle učení Kristova. Nabytým jméním prokazoval chudým mnoho dobrého, nenacházel větší radosti nežli v tom, když dělal jiným radost, a snažil se místo marné cti jediné po tom, aby se Bohu líbil. Na smrtelném lůžku pravil: „Předěšlý můj život nebyl životem; byl jsem jako mrtvý pro Boha, pro dobré a pro každou pravou radost lidskou. Od té chvíle však; co jsem změnil mysl svou, začal jsem teprva náležitě živu býti; neboť jen tyto tři leta byl jsem živ pro Boha a pro dobré, a užil jsem tak nejčistších a nejútlejších radostí.“ I rozkázal pak, aby se na jeho náhrobek nic nestavělo, než tato pamětihodná slova, která již mnohého člověka na lepší myšlenky přivedla; neboť kdo jen po časných statcích baží, nežije pro nebe.“

33. Tři prosby umírajícího člověka.

Na smrtelné posteli ležel vznešený úředník, jenž byl živ již před mnoha sty lety, a císaři svému věrně sloužil, avšak přílišně po důstojenství a časných statcích se snažil, a také snad více o prospěch pokladnice dvorské dbal, než

o dobré národa. Císař ho navštívil a pravil mu, aby si vyprosil ještě nějakou milost, nechť je jakákoli.

„Upokoj mé svědomí,“ pravil umírající, „které mi předstírá, že jsem byl živ jen pro tento svět.“ — „To nemohu“ odpověděl císař.

„Nuže tedy,“ řekl umírající muž, „prodluž můj život jen o hodinu.“ — „To nemohu taktéž,“ pravil císař, „ani o jediné okamžení nemohu jej prodloužiti.“ —

„Tedy ulehči aspoň bolestem v mých údech!“ vzdychl nemocný. — „Ani to není v moci mé!“ řekl císař.

„Ach!“ vzdychnul umírající, „kýž bych byl Bohu tak věrně sloužil, jako tobě, měl bych teď Přítele v nebi, který může místo pentliček a řádů vyšší milosti propůjčiti, hříchy odpustiti, časný život prodloužiti a věčný dáti. Jen ten marně živ nebyl, kdo se snažil, Bohu sloužiti a Jemu se zalíbiti.“

Dobrá naučení v báchkách.

1.

Lavina
Beránek běhal vždycky samotěn v polích. Řekla mu ovce: „Dítě, nepáchni beze mne ani z ovčína!“ Beránek neposlechnul, ano šel dokonce samotěn do lesa. Tu přiběhl vlk a roztrhal beránka.

Tak se děje neposlušným.

2.

Šťastko
Kofátko velmi rádo mlsalo. Jednou našlo na míse něco bílého a bylo to sladké jako cukr. Kofátko vylízalo honem celou misku. Bílá ta a sladká vodička byla však jed na myši, a kofátko bídně pošlo.

Nebud' takovým mlsným kofátkem.

3.

Opice
Opička viděla, jak se pán její holil. Když pán odešel, chtěla to opička dělat po něm; namydčila se, vzala do ručičky ostrou břitvu a — uřízla si koneček nosu.

Nedělej všecko po jiných, co vidíš.

4.

Vlk
Vlk vlezl v noci úzkou dírou do domu řezníkova. Sežral tam dobře dvě stě jitrnic. Tím

však se mu nadmulo břicho tak tuze, že nemohl úzkou dírou ven. Přišel řezník a zabil ho sekerou.

Tak se děje zlodějům.

brum

5.

Včela píchla medvěda do nosu. Ai ten bruchel! Rozzlobil se tak, že zpřevrhal všecky ouly. Tu jej včely upíchaly.

Kdo se mstí, škodí jen sobě. Nebuď brumlavým medvědem!

čuffing

6.

Veverka oloupala zubama zelenou šlupku s vlaského ořechu. „Fy! ta byla hořká!“ zvolala „za to mi bude jádro tím sladčeji chutnat!“

Práce bývá často trpká, ovoce však její bývá sladké.

lha

7.

Bulík měl velkou radost z toho, když mohl někoho přelhat. Jednou řval zrovna tak jako by ho držel vlk již za chřtán. Volové se sběhli celí polekaní a chtěli vlka rohama zahnat. Lhář se jim vysmál. Nedlouho na to přiběhl vlk opravdu a chytil ho za hrdlo. Bulík řval hrozně: „Mú! mú! mú!“ Volové mu však již nevěřili a vlk ho roztrhal.

Tak se lhář sám trestává.

8.

Hříbě se nechtělo učit tahat. Uteklo dvleko, daleko do cizí země. Tam byla překrásná ráva,

nikde však nebylo človíčka. Hříbě si tu velice hovělo. Nedělalo ničehož, běhalo jen, páslo se a spalo. Přišla však zima. Nemělo co žrát, nemělo chléva. Bídne pošlo hladu a mrazem.

Nebudeš-li se učit z mládí pracovati, povede se ti v stáří také tak.

9.

Frída
Kuřátko mělo velkou žízeň. Konečně našlo džbánek; bylo v něm do polou vody, ono však nemohlo vody dosahnouti. Chtělo džbán mocí převrhnouti, byl však příliš těžký a ono musilo vedle džbánu s vodou žízni zahynouti. Pak přiletěl obratný čížek. Vody mohl ještě méně dosáhnouti; pouštěl však do džbánu malé kamínky. Voda vystupovala pořád výše, až se mohl konečně čížek napít.

Uč se pilně! Rozum pomáhá často z nouze ještě i tam, kde je všecko násilí marné.

10.

Frída
V parném letě vyschla kalužina a žáby musily odskákat. Dostaly se k studni, která byla ještě skoro plna vody. „Máme tam vskákat?“ ptaly se mladé žáby. „Nikoli“ odpověděly staré žáby, „neboť kdyby voda i zde vyschla, nemohly byste ven!“

Děti se musejí ptát rodičů na všecko, poněvadž mají rodiče lepší nahlédnutí.

11.

Frída
Holubička seděla na stromě. Pod stromem tekla potůček. Včelička z něho pila a padla tam.

Holubička ulomila větvičku a hodila ji včeličce. Včelička vlezla na ni a šťastně se tak dostala z vody.

Krásné to jest, když rádi jinému pomáháme.

12.

Nedlouho na to seděla holubička zas na stromě. Myslivec na ni mířil ručnicí. Honem přiletěla včelička a píchla ho do ruky. Myslivec škubnul rukou, vystřelil a chybil, a holubička šťastně uletěla.

Krásné jest, jsme-li vděční.

13.

Liška a zajíc šli v noci podle jedné houštiny. Náhle uslyšely v houšti divný křik. Bázlivý zajíc myslil, že to křičí divoké zvíře a rychle utekl. Chytrá liška šla tam, a hledala co to — a hle, byla to jen zelená žabka.

Bázlivec utíká i před žabkou.

14.

Kozel vykukoval okénkem s půdy. Dole šel vlk okolo. Poněvadž nemohl kozlovi nic udělat, křičel kozel: „Zloději! vrahu!“ Nedlouho na to dopadl vlk kozla v širém poli a — vytrhl mu jazyk.

Třebať by nebylo zlé trestáno hned, bývá zajisté potrestáno časem.

15.

Hlemejžd prosil vlašťovku, aby ho naučila létat. Vlašťovka řekla: „Vždyť nemáš křídla!“

Nech toho, sletěl bys a zabil by ses.“ Hlemejžd pak neustával prosit a žebronit. I vyletěla s ním vlaštovka až do oblak a pustila ho. On padl na kámen a — zabil se.

Tak se daří svéhlavému.

16.

Cvrček přišel v zimě k mravencům a řekl: „Dejte mi něco maloučko jíst.“ Mravenci řekli: Proč jsi v letě nic neuschránil? Cvrček pravil: „V letě jsem pořád jen cvrkal a pískal.“ Mravenci se smáli a řekli: „Tedy v zimě tanči.“

Chudoba, hlad, hanba a posměch jsou odměna lenivosti.

17.

Hrdý osel oblekl se do lví kůže. Druzí oslové mysleli, že je lvem a dělali před ním hluboké poklony. Oslíčkář však poznal ho dle dlouhých uší, které nahoře vykukovaly. Strhl mu tedy lví kůži s těla a pořádně mu vypráskal.

Jen hloupí lidé domýšlejí si něco na pěkné šaty — a hledí také při jiných lidech na šaty.

18.

Slepice našla pelech plný hádat. Hádata byla zimou celá skřehlá a již polou mrtvá. Dobrá slepice sedla z útrpnosti na ně, aby je zahřála. Avšak jak mile zlá hádata k sobě zas přišla, uštípala dobrou slepici.

Dítky, které splácejí lásku k rodičům nevděčností, podobají se tomuto plemenu hadímu.

19.

Pes, drže kus masa v tlamě, ploval s ním přes potok. V čisté vodě spatřil svůj obraz. Myslí, že je to jiný pes, a chtěl mu maso honem vzít. Jak ale po něm chlamstnul, vypadlo mu jeho vlastní maso z tlamy a potopilo se, a tak neměl nic.

Kdo stojí o cizí, přichází o své.

20.

Pyšná žába viděla vola u potoka, an se pásal. Pravila tedy k ostatním žabám: „Není-liž pravda, sestry, že jsem tak velká, jako ten vůl?“ — „Kamž to myslíš!“ zvolaly žáby, „to schází ještě moc!“ — „Tedy dejte pozor,“ pravila žába, „teď budu brzy tak velká.“ Začala se ze vši síly nadýmat, až — pukla.

Pýcha předchází pád.

21.

Had ležel pokojně na slunci a spal. Krkavec přiloudal se a chtěl ho rychle zabít. Had však prudce vyskočil, silně zasyčel a štípal krkavce, že pošel.

Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá.

22.

Vzkřivánek visel v síti chycen. I naříkal takto: „Já nebohé, nešťastné ptáče! Nekradu zrn zlatých, ani stříbra, ani perli! Ach, malé ječné zrníčko způsobilo mi smrt.“

Malé chyby mohou ti přitáhnouti velké neštěstí.

Alfons

23.

„Dítky!“ řekla stará moucha mladým, „chraňte se medu, vína a hořící svíce.“ — „Aj!“ řekla muška, „med je tak sladký!“ Letěla na med a přilepila se na něm nožičkami. — „O!“ řekla druhá muška, „víno je tak dobré! Šsála víno, opila se a utopila se v sklenici. — „Světlo je velmi krásné,“ řekla třetí muška, „a ani se nejí ani nepije.“ Letěla ku světlu a spálila se.

Zlé se zdá někdy býti dobrým, sladkým a krásným; protož musejí dítky dbáti na výstrahy rodičů a učitelů, sic budou nešťastné.

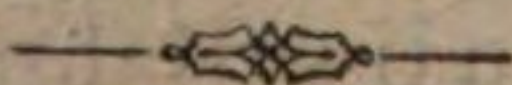
Lev 24
24.

Lev ležel ve skrýši a spal. Přišla rozpustilá myška a poškubávala ho za hřívu. Lev zdvihnul hlavu — šups! byla myška v dírci. Na to se lev stavěl, jakoby zase spal, a hned zas přišla myška. Šups! — chytil ji drápem. Myška plakala a prosila, aby jí daroval život. Lev řekl: „Sladce bylo by sice pomstíti se, krásněji a šlechetněji však jest: odpustiti. Jdi si tedy a — tak mi již nepřicházej.“

25.

+ Za několik dní chytil se lev do sítě, kterou na něj lovec nalíčil. Nemohl se již ani hýbat a řval úzkostí. Tu přišla myška a probryzla provazy. „Hleď!“ pravila, „kdybys mi byl nedaroval života, musil bys teď sám umřít.“

Kdo je milosrdný, dojde milosrdenství.

Alfons

23.

„Dítky!“ řekla stará moucha mladým, „chraňte se medu, vína a hořící svíce.“ — „Aj!“ řekla muška, „med je tak sladký!“ Letěla na med a přilepila se na něm nožičkami. — „O!“ řekla druhá muška, „víno je tak dobré! Šsála víno, opila se a utopila se v sklenici. — „Světlo je velmi krásné,“ řekla třetí muška, „a ani se nejí ani nepije.“ Letěla ku světlu a spálila se.

Zlé se zdá někdy býti dobrým, sladkým a krásným; protož musejí dítky dbáti na výstrahy rodičů a učitelů, sic budou nešťastné.

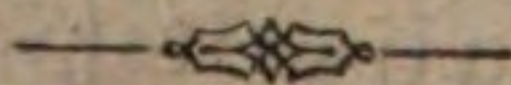
čim 12
24.

Lev ležel ve skrýši a spal. Přišla rozpuštělá myška a poškubávala ho za hřívu. Lev zdvihnul hlavu — šups! byla myška v dírci. Na to se lev stavěl, jakoby zase spal, a hned zas přišla myška. Šups! — chytil ji drápem. Myška plakala a prosila, aby jí daroval život. Lev řekl: „Sladce bylo by sice pomstíti se, krásněji a šlechetněji však jest: odpustiti. Jdi si tedy a — tak mi již nepřicházej.“

25.

+ Za několik dní chytil se lev do sítě, kterou na něj lovec nalíčil. Nemohl se již ani hýbat a řval úzkostí. Tu přišla myška a prohryzla provazy. „Hleď!“ pravila, „kdybys mi byl nedaroval života, musil bys teď sám umřít.“

Kdo je milosrdný, dojde milosrdenství.

Schmid, Christoph <<von>>,

Veskery spisy (Sammtl. Schriften, Nach der letzten Original-Ausgabe ü
bersetzt von Jos. Pecírka)

Bd.: XLVI

Prag 1865

Paed.pr. 3085-46

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10761078-6